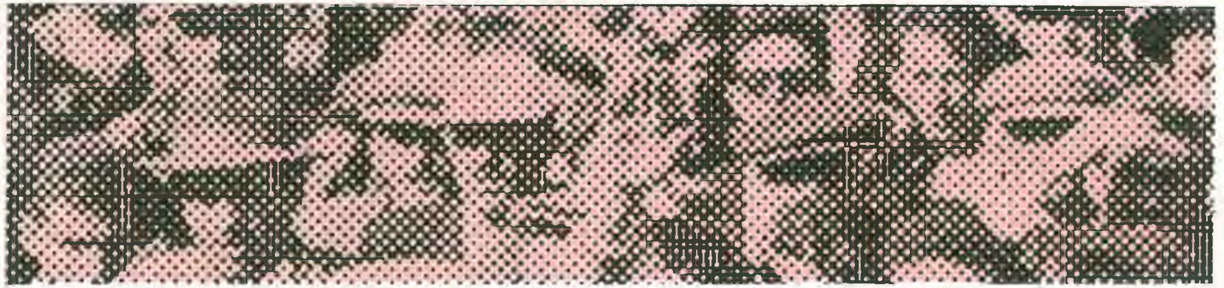
Türk-İş

SAYI: 102

Yurt ve işçi sorunları
hakkında Türk-İş görüşü

TÜRKİYE
İŞÇİ
SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

Türk-İş

AYLIK DERGİ

AĞUSTOS
1972
YIL : 9
SAYI : 102

FİATI : 250 Krş.
BİR YILLIK
ABONE : 25.00 TL.

Türk-İş adına sahibi
SEYFİ DEMİRSOY

Yazı İşleri Müdürü
ÜLKÜ ARMAN

Fotoğraflar
Şehir Fotoğraf Ajansı
ADNAN HASKOKAR

Adres :
Türk-İş Genel
Merkezi
Bayındır Sokak No. 8
ANKARA
Telefon : 17 91 36

- Türk-İş Dergisi Basın Ahlâk Yasasına uyar.
- Türk-İş Basın ve Halkla Münasebetler Merkezi tarafından hazırlanan Türk-İş Dergisinin bu sayısı, Ankara'da BAŞNUR Matbaasında dizilmiş, tertiplenmiş ve basılmış; klişeler, Doğan Klişede yapılmıştır.

SUNUŞ

Saygıdeğer

Türk - İş Okuru,

Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, 1 Ağustos günü Ankara'da bir basın toplantısı düzenledi ve Konfederasyonun, çeşitli yurt sorunlarına ilişkin görüşlerini açıkladı. Radyo, televizyon ve basında geniş yer alan bu basın toplantısı, denebilir ki, son yıllar içinde yapılanların en önemlileri arasında yer aldı. Bunda, sorunların her yönü ile değer taşıması yanında, ele alınış şekli ve Konfederasyon görüşünün güçlü olmasının büyük payı vardı.

Hiç şüphesiz basın toplantısının bir diğer önemli yanı da, özel sektörün Halil Tunç'un iddialarına karşı takındığı tutumdu. Özel sektörün davranışı pek yadırganmadı çünkü, Tunç, reformların gerçekleştirilmediğini öne sürerken, buna karşılık egemen çevrelerin istediği her şeyin gerçekleştirildiğini ve ekonominin özel sektörün eline ve insafına terkedildiğini söylüyordu. Türk-İş Genel Sekreteri, bu görüşünü savunurken, işin, devlet elindeki ağır sanayi tesislerinin özel sektöre devrini isteyecek kadar ileri götürüldüğünü, bakanların her fırsattan yararlanarak özel sektöre teminat verme, hizmet arzetme ve kolaylık sağlama yarışına giriştiğini, halka açık anonim şirketler kurularak, sadece belli çevrelerin kazanç kaynağı haline getirilmek istendiğini belirtiyordu ve bu görüşler elbette ki, özel sektörün hoşuna gitmeyecekti.

Tunç basın toplantısında, yurt dışında çalışan işçilerin sermaye birikimine katkıda bulunmaları isteniyorsa, yapılması gerekenin bu işe devletin öncülük etmesi olacağını belirtirken, Türk-İş'in yurt dışındaki işçilerin büyük güçlüklerle biriktirdikleri paranın özel teşebbüs emrine verilmesine kesinlikle karşı çıkacağını bir kez daha açıklıyor ve iktisadi devlet teşebbüsleri ve öteki kamu kuruluşlarının verimsiz yatırımlar değil, aksine verimli, ekonomiye katkıda bulunan yatırımlar olduğunu söylüyordu.

Dergimizin bu sayısında, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un basın toplantısının tam metni ve basında yer alan bazı makaleler yer almaktadır. İlgi ile izleyeceğinizi umarız.

★ ★ ★

Sosyal Sigortalar Kurumundaki mali dengesizliği saptamak ve gerekli tedbirleri almak üzere Temmuz ayında kurulan «3'lü Komisyon» Ağustos'ta da toplandı, ancak yine bir sonuç alınamadı. Ağustos ayı içinde, çeşitli işçi kuruluşları toplu iş sözleşmeleri imzaladılar, bu arada grev uygulamalarında bulundular. Bu haberlerimizi iç sayfalarımızda bulabilirsiniz.

★ ★ ★

Almanya'daki Türk işçilerinin sorunlarını ele alan Türk-İş ile Alman İşçi Sendikaları Birliği (DGB) yöneticileri arasındaki toplantı, Ağustos ayı başlarında İstanbul'da yapıldı. Dört gün devam eden bu toplantılar sonunda bir bildiri yayınlandı. Bu konudaki haberimiz ile dünyadaki işçi hareketi haberlerimizi de dergimizde okuyabilirsiniz.

Saygılarımızla,

HALİL TUNÇ BASIN TOPLANTISINDA
Türk İşçi Hareketinin görüşünü tekrarladı

Türk-İş Genel Sekreteri H. Tunç'un basın toplantısı

Özellikle büyük tüccar ve sanayicilerin tepkisi ile karşılanan basın toplantısının akisleri günlerce devam etti.

Türk-İş Genel Merkezinin ikinci katındaki kütüphanede, kalabalık bir gazeteci grubu toplanmıştı. Muhabirler, uzun masanın etrafında yerlerini almışlar, fotoğrafçılar orijinal bir poz elde etmek için en uygun pozisyonu önceden tesbit etmeye çalışıyorlardı.

Gazeteciler fazla beklemediler; saatler on buçuğu göstermek üzereydi ki, Halil Tunç salona girdi, masanın başına geçti, gazetecilere **«hoş geldiniz arkadaşlar»** dedi, **«sizi yorduk kusura bakmayın».** Ve devam etti: **«İsterseniz toplantımıza hemen başlayalım. Önce size düşüncelerimizi açıklamak istiyorum, daha sonra da sorularınıza cevap veririm.»**

Tunç, elindeki metni okumaya başladı. Gazeteciler kendilerine dağıtılmış olan ve **«Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un basın toplantısı»** başlığını taşıyan haber bülteninden Genel Sekreterin sözlerini izlemeye başladılar. Daha ilk satırlarda anlaşıldı ki, son bir buçuk yılın en önemli basın toplantılarından biri yapılmaktadır. Gerçekten de bu basın toplantısının akisleri günlerce devam edecek, çeşitli çevreler, özellikle büyük tüccar ve sanayicilerin örgütleri Halil Tunç'u cevaplandırma, yarışına girişeceklerdi.

Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, 1 Ağustos Salı günü yaptığı bu basın toplantısına, **«politik hayatımızda bir dönüm noktası sayılan 12 Mart Muhtırasının verilişinden bu yana 17 ay geçmiş bulunuyor. Bu muhtıranın verilmesinden sonra, iki hükümet işbaşına gelip ayrılmış ve nihayet, şimdi görev başında bulunan hükümet kurulmuştur»** diyerek başladı, biran durdu ve **«Geçen bu bir buçuk yıllık sürenin sonunda ulaştığımız duruma bir göz atmadan önce, unutulmuş görünen muhtıra metnini hatırlamakta yarar var»** dedi.

Tunç, daha sonra muhtıra metnini hatırlattı ve konuşmasına devam etti :

«Şöyle deniliyordu 12 Mart muhtırasında :

1 — Parlamento ve Hükümet süregelen görüş, tutum ve icrasıyla yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve Anayasanın öngördüğü reformları tahakkuk ettirmemiş olup Türkiye Cumhuriyetinin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.

2 — Türk milletinin ve sinesinden çıkan Silâhlı Kuvvetlerinin bu vahim ortam hakkında duyduğu üzüntü ve ümitsizliği giderecek çarelerin partilerüstü bir anlayışla Meclislerimizce değerlendirilerek mevcut anarşik durumu giderecek ve Anayasanın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve inkılâp kanunlarını uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir Hükümetin demokratik kurallar içinde teşkili zaruri görülmektedir.

3 — Bu husus süratle tahakkuk ettirilmediği takdirde, Türk Silâhlı Kuvvetleri kanunların kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyetini korumak ve kollamak görevini yerine getirerek idareyi doğrudan doğruya üzerine almağa kararlıdır.»

Herkes tarafından çok iyi bilinmesi gereken muhtırayı burada tekrarlarken, özellikle üç amacına dikkati çekmek istiyoruz :

1 — Anarşik ortamın giderilmesi,

2 — Anayasanın öngördüğü reformların Atatürkçü bir görüşle ele alınması,

3 — İnkılâp kanunlarının uygulanması.

Şimdi kamuoyu önünde açıkça sormakta yarar vardır: Bu birbuçuk yıl içinde, amacından iyice uzaklaştırılmış bir toprak reformunun ön tedbirlerinden başka hangi reform gerçekleştirilebilmiştir?

REFORMLAR YERİNE...

Reform gerçekleştirilememiştir ama, egemen çevrelerin istediği herşey gerçekleşmektedir. 12 Mart muhtırası rayından çıkarılmış, reform amacı bir yana atılmış ve muhtıranın veriliş amacı egemen çevrelerin çıkarlarının daha çok korunmasıymış gibi bir hava benimsenmiş, üstelik bu, kamuoyuna da yayılmak istenmiştir.

Şu anda ülkemizin içinde bulunduğu duruma bir göz atmak, düşünen her yurtseveri üzücü bir görünümle karşı karşıya bırakacaktır: Ekonomimiz özel sektörün eline ve insafına terkedilmiş; bu yetmiyormuş gibi, iş, devletin elindeki ağır sanayi tesislerinin dahi özel sektöre devrini isteyecek ve bu yolda girişimlerde bulunulacak kadar ileri götürülmüştür.

FOTO MUHABİRLERİ BASIN TOPLANTISINDA
Gösterilen büyük ilgi...

Bakanlar, her fırsattan yararlanarak özel sektöre teminat verme, hizmet arzetme ve kolaylık sağlama yarışına girmişlerdir.

Üçüncü Beş Yıllık Plânın, Devletin bütün olanaklarını özel teşebbüs emrine bırakacak bir anlayış içinde hazırlanacağı en yetkili kişi tarafından açıklanmıştır.

Bizzat Başbakan, özel sektörü «meydan boş» diyerek, boş meydanda at oynatmaya davet etmektedir. Bu, yüz yıl öncenin «bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler» anlayışının, çağımızda tekrarından başka hiçbir anlam taşımamaktadır.

Özel teşebbüs temsilcileri de Hükümetten çok memnun olduklarını, bu hükümetin kendilerine güven verdiğini durmadan tekrarlamakta ve yeni yeni imtiyazlar peşinde koşmaktadırlar.

Anlaşılmaktadır ki, yurdumuzda bir ittifak kurulmuş ve devletin de toplumumuzun da çıkarı, küçücük bir azınlığın çıkarı uğruna unutulmuştur.

Egemen çevrelerin ekonomik güçlerini artırmak amacı güden bu ittifakta, yetkililerin yanısıra, ilân baskısıyla kontrol altında tutulan basın ve TRT de yer almıştır. Bu suretle kamuoyu, gerçekleri öğrenme olanağından yoksun bırakılmakta, halkımız, gerçekler yerine ancak, egemen çevrelerin istediklerini duyabilmekte, kamuoyu kendi çıkarları aleyhine oluşturulmaktadır.

HALKA AÇIK ANONİM ŞİRKETLER

Bunun son örneği, sistematik bir şekilde yürütülen «halka açık anonim şirketler» propagandasında görülmüştür. İş çevrelerinin öncülüğünü yaptığı, «halka açık anonim şirketler» teşebbüsüne, bazı yayın organlarında yayınlanan açık oturumdan sonra TRT de katılmış, karşı görüşleri yok farzederek, ayni görüşte olan kişileri bir araya getirip, açık oturum düzenlemiş, hemen bunun arkasından Hükümet Başkanı da bu kampanyaya katılmıştır. Oysa, konu derinliğine incelendiğinde görülecektir ki, «halka açık anonim şirketler» teşebbüsü getirilmek istenen şekliyle yaldızlı ve umut verici hayallerin arkasında, belli çevrelere yeni kazanç

kaynağı olacak, halka en ufak bir yarar dahi sağlamayacaktır. Halkın, kendi sermayesiyle kurulacak şirketlere hissedar olacağını söyleyenler, kurdukları sistemde, bu şirketlerin yönetiminin, imtiyazlı hisse senetleri sayesinde, belirli kişilerin elinde kalacağını kalktan gizlemektedirler. Yönetim ve denetiminde halkın en ufak bir katkısı olmayacak bu çeşit kuruluşlar, halkın koyduğu sermaye ile, özel teşebbüse ait yatırımlara mümkün mertebe düşük kârla imkânlar hazırlayacak, tamamı özel sektörün elinde olan sanayi kuruluşları ise, buralardan sağlayacakları imkânla bugünkü düzeyi de aşan bir kâr elde edebileceklerdir.

«Halka açık anonim şirketler» propagandasının da bugünlerde ağırlık kazanmış olmasının bir nedeni vardır. Özel sektör, yurt dışındaki işçilerin gönderdiği dövizlere göz dikmiş, bunları elde etmeye çalışmaktadır. Bu arada, işçilerin paralarını özel sektörce kurulan şirketlere teslim etmesini sağlamak için de yurt dışındaki işçilerin kendi teşebbüsleriyle kurdukları şirketlerin zarar etmekte olduklarını ısrarlı bir şekilde yaymaktadırlar. Oysa, zarar eden bu kuruluşların yönetimi de özel sektör temsilcilerinin elinde bulunmakta, zararın sorumluluğu aslında bu kişilere ait bulunmaktadır.

Türk-İş, yurt dışında çalışan işçilerin büyük güçlüklerle biriktirdikleri paranın özel teşebbüs emrine verilmesine kesinlikle karşı çıkacaktır.

DEVLETİN ÖNCÜLÜĞÜ

Eğer, halkın ve yurt dışındaki işçilerin sermaye birikimine katkıda bulunması sağlanmak isteniyorsa, yapılması gereken, bu işe devletin öncülük etmesidir. Ama, özel teşebbüse yeni olanaklar sağlamayı görev olarak benimsemiş olanlar, kamu iktisadi kuruluşlarını da sistemli olarak kötüleme propagandalarına hız vermişlerdir. İktisadi Devlet Teşebbüslerinin, kâr etmedikleri ya da yatırılan sermayeye oranla çok düşük kâr sağladıkları görüşü, yıllardır o kadar çok söylenegelmiştir ki, şu anda, en yetkiliden, sade vatandaşa kadar birçok

Halil Tunç'un zaferi

Ege Ekspres gazetesi

On Dokuzuncu Yüzyılda, Devlet Başkanınca İkinci Meclise tayin edilen üyelere bazı memleketlerde «pair» denilmekte idi. Bu sözcük, hukuk tarihinde, «hükümdarın müttefiki» anlamına gelmekte idi. Lordlar Kamarasına, Senatolara ve Yüksek Meclislere tayin edilenlere, sadık ve muhafazakâr kişiler olarak bakılmakta idi. Kütleler üzerindeki etkileri nötralize edilerek pasif duruma sokulmak istenilenler, çok defa, İkinci Meclis üyeliğine atanırlardı. Napolyon Savaşlarının efsanevi kumandanı Mareşal Ney'in On Sekizinci Louis tarafından «pair de France» tayin edilmesi gibi..

Büyük İngiliz işçi liderlerinden John Burns veya Tom Mann'a Lordlar Kamarası üyeliği teklif edilmiş olsaydı, asla olumlu cevap vermezlerdi. Çünkü onlar, Lordluk payesini alınca, geleneksel düzen içinde kişiliklerinin eriyeceğini bilirlerdi. Ve lord olunca, işçi üzerindeki etkilerinin zayıflayacağını takdir edebilirlerdi. Şimdiye kadar İkinci Meclise girmeği kabul etmiş sendikacılar, genellikle kudretli işçi lideri durumunda bulunmayan kimselerdir.

Halil Tunç'un Türk İşçi Hareketindeki yeri bir John Llewellyn Lewis veya Leon Jouhaux ile mukayese edilebilecek önemdedir. Buna rağmen, tayinle senatör olmayı kabul etmesi, dikkati çekecek bir davranıştır. Bazı kimseler, onun da İkinci Meclise girince, dinamizmini kaybedeceğini düşünmüşlerdir. Fakat birkaç hafta geçmeden, pasif kalmak niyetinde olmadığı anlaşılmıştır.

Kontenjan senatörlüğüne atanırken Halil Tunç'un yüksek tahsil durumu hakkında bir açıklama yapılmaması, kamu oyunda yorumlara yol açmıştır. Bu tayini, işçi liderinin kudretine bir belirti olarak görenlere rastlanmıştır.

Ve herşey, bu noktada bitmemiştir.

Cumhurbaşkanı, geçen yıllarda, Anayasa'nın sosyalizme kapalı olduğunu birçok kereler tekrarlamıştı. Ferit Melen, birkaç aydanberi, özel sektöre güven verici ve özel sektör yatırımlarını teşvik edici beyanlarda bulunmaktadır. Halil Tunç, kontenjan senatörü olduktan kısa bir süre sonra tertiplediği basın konferansında, özel sektöre karşı şimdiye kadar radyolarda ve televizyonda yayımlanmış hücumların en şiddetlisini yapmıştır. Komünizmi benimsemediğini belirtmekle beraber, devlet sosyalizmi çerçevesine girebilecek fikirlerle özel sektörü hırpalamağa çalışmıştır. Cumhurbaşkanı ile doktrin konularında aynı paralelde olan Ferit Melen'in tutumunu sert bir dille tenkit etmiştir.

Halil Tunç, parlamento tarihinin bir geleneğini yıkmış durumdadır. Özel sektörü temsil etmek üzere bir kontenjan senatörü tayin edilmesi söz konusu değilken, karşıt doktrini savunmak kararile parlamentoya girebilecek güçte olduğunu göstermiştir. Kendi doktrin bayrağını, meydan okurcasına dalgalandırarak, daha yüksek bir makamın müttefiki olamıyacağını ortaya koymuştur. Türk-İş partiler üstü olduğu halde, partisiz doktrin savaşını işçi lideri sıfatile açmıştır.

Zirvedeki sert kayalığı köklerile delerek yükselen bir ağaç gibidir. Aktif bir kütlenin «kuvvetli adamı»dır..

Yazan: Prof. Dr. Feridun Ergin

Milliyet Gazetesi

Türk-İş'in uyarısı

Cumhurbaşkanlığı kontenjanından yeni senatör olan Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un dünkü basın toplantısında sert eleştirilere dayanarak yaptığı teşhis ve iddiaların doğruluk derecesi tartışılabilir. Ama Tunç'un sözleri, işçi çevrelerinde duyulan huzursuzluk ve kuşkuları yansıtmak bakımından önem taşımaktadır.

Türk-İş Genel Sekreterinin açıklamalarından anlaşıldığına göre bu huzursuzluk hükûmetin yarattığı görüntü ile ilgilidir. Tunç'un deyimi ile «Bakanlar her fırsattan yararlanarak özel sektöre teminat verme, hizmet arzetme ve kolaylık sağlama yarışına girişmişlerdir. Buna karşılık işçi isteklerinin yerine getirilmesi için herhangi bir çaba gösterilmek şöyle dursun, dokuz ildeki grev yasağı uygulanmaya devam edilmekte, öteki illerde alınan grev kararları da yürürlüğe konmadan hükûmetçe ertelenmektedir.

İşçi çevrelerinin hükûmete karşı duydukları güvensizlik ve kuşkuların nedeni bu tanımlamalarda kendini belli etmektedir.

İyiniyetli bir yoruma dayanarak şöyle düşünmek mümkündür.

Hükûmetçe özel sektöre verilen teminat ve sağlanan kolaylıklar belirli kişi ve zümrelere hizmet etmek amacına değil, özel sektördeki üretim potansiyelini harekete geçirip kalkınmayı hızlandırmak, yeni iş alanları açmak hedefine dönüktür. Grevlere karşı takınılan tutum da bir yandan sosyal sürtüşmeleri içinde bulunduğumuz dönemde önlemek ihtiyacından, bir yandan da üretimi yavaşlatıcı, durdurucu kararlarla ülke ekonomisini zararlı gelişmelerden korumak kaygusundan doğmuştur.

Ne var ki işçi çevrelerini bu iyi niyetli yorumlarla tatmin etmek mümkün değildir. Çünkü onlar böyle bir durumda fedakârlığın sadece kendilerinden istendiği kanısına — haklı olarak — varmaktadırlar. Bu bakımdan hükûmet, işçi çevrelerinde yarattığı görüntüyü değiştirmek istiyorsa yalnız özel sektöre teminat ve kolaylık sağlamakla kalmamalı, işçilerin haklı isteklerini de yerine getirecek bir politika izlemelidir.

Kaldı ki Halil Tunç dünkü basın toplantısında Türk-İş olarak, işçilerin hayat seviyelerini ileri götürecek ücret artışı isteklerinden fedakârlıkta bulunmaya hazır olduklarını bildirmiştir. Genel Sekreterin açıklamasına göre işçiler 1969 yılındaki düzeyde yaşamalarını sağlayacak, fiyat artışları oranında bir zamla yetinmeye hazırdırlar. Bu isteğin mâkûl olduğunu kabul etmek gerekir.

Aslında bugünkü ortamda huzursuzluk çeken ve güvensizlik duyanlar arasında işçilerle birlikte memurların da bulunduğunu unutmamakta yarar vardır. Onlar da hâlâ yerine getirilemeyen yan ödemeler vaadini, özel sektöre yapılan vaadlerle karşılaştırıp hükûmetin görüntüsü konusunda işçilerle aynı izlenimi benimsemek durumundadırlar.

Bu görüntüyü değiştirecek tedbirlerin hızla alınması, yalnız bugünkü iktidarın başarısı bakımından değil, büyümek istidadı kazanan huzursuzlukları gidermek yönünden de gerekli gözükmektedir.

ABDİ İPEKÇİ

---

kimse, bu görüşü doğru kabul etmekte, İktisadi Devlet Teşebbüslerine karşı peşin bir hüküm kafalarda yer etmiş bulunmaktadır.

Bu yaygın kanaatin, yıllardır sürdürülen bir propagandaya dayanmakta olduğu ne kadar gerçekse, haksızlığı da o kadar gerçektir.

İktisadi Devlet Teşekküllerini en fazla kötüleyenler ise, ne acıdır ki, bu kuruluşların çalışmalarını baltalayan onları verimini azaltıcı, kâr oranlarını düşürücü yollara yöneltenler olmuştur.

Bu tutumun başlıca nedenini, politik hayatımızdaki ekonomik tercihlerin mücadelesinde aramak gerekir. Ekonomik tercih olarak devletçiliği ya da liberal ekonomiyi benimsediklerini iddia eden partiler, kendi görüşlerinin doğruluğunu ortaya koyabilmek için, ekonomimize zarar vermek pahasına dahi olsa, İktisadi Devlet Teşebbüslerini bir hedef tahtası hâline getirmekten çekinmemişlerdir.

Kurtuluş Savaşından sonra, modern Türkiye ile birlikte, ekonominin de yeni baştan yaratılmaya çalışıldığı sıralarda, Türkiye'ye en uygun model olarak saptanıp, bu yoldaki çalışmalarıyla, gerçekten büyük yararlar sağlayan İktisadi Devlet Teşebbüsleri asıl amaçlarından uzaklaştırılmışlar ve çok partili hayatın sömürü unsuru saydığı kuruluşlar hâline getirilmişlerdir.

Bu, ekonomimize yapılan en büyük kötülüklerden biri olmuştur. Çünkü, ne kadar aksi iddialar öne sürülürse sürülsün herşeye rağmen, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin Türk toplumuna ve Türk ekonomisine büyük yarar ve katkısı olmuştur.

İktisadi Devlet Teşebbüsleri birçok çevrenin ısrarlı ve sistemli olarak öne sürdüğü gibi, ekonomimize «bir kambur» da olmamaktadır. Kuruluşlarından bu yana, devletin katkısı dokuz milyar liradan ibaretken, bu teşebbüslerin bugünkü varlığı yetmiş milyar liraya ulaşmıştır. 61 milyarlık kaynak yaratan bu teşebbüsler ayrıca, hazineye yılda, 3 milyar 253 milyon gi-

bi, küçümsenmiyecek miktarda vergi vermektedirler.

Bu gerçek de göstermektedir ki, kamu kuruluşları, öne sürüldüğü gibi, verimsiz yatırımlar değil, aksine verimli, ekonomiye katkıda bulunan yatırımlardır.

KAPİTALİST ÜLKELERDE BİLE...

Ama yurdumuzda bugün kurulmuş olan ve geliştirilmesine çalışılan sistem, özel teşebbüsün kayıtsız şartsız hakimiyet kuracağı bir ekonomiyi amaç almaktadır. Bu amacın gerçekleşmesiyle, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması da hayal olacaktır. Çünkü, özel teşebbüsün yatırımlarını kendisine elverişli gelen yerlere yönelttiği bilinmektedir.

Türkiyede ekonomi özel teşebbüse teslim edilirken, gerçek kapitalist ülkelerde bile, artık devletler ekonomiye müdahale etmekte, özel sektörü başıboş bırakmamaya çalışmaktadırlar. Az gelişmiş bir ülkede ise, bu çeşit bir müdahalenin gereği, ülkenin ve halkın çıkarları açısından vazgeçilmez bir önem taşımaktadır. Çünkü çağımızda, kalkınma sadece milli gelirin artması olarak alınmamakta, artan milli gelirin sosyal adalete uygun dağılımının sağlanması da gerçek kalkınmanın başlıca koşullarından sayılmaktadır.

Hükümetin özel teşebbüse verdiği önem, kendi görevlerini özel teşebbüs eliyle gerçekleştirme eğilimi, yurt dışındaki işçilerle ilgili bir konuda büsbütün açığa çıkmıştır. Türk ve Alman Hükümetleri arasında yapılan Münih anlaşması uyarınca, yurda dönecek Türk işçileri Almanyada teknik, Türkiyede de işletmecilik eğitimine tabi tutulacaklardır. Bu eğitimin Almanyadaki bölümü Alman Devleti tarafından yürütülmekte, Türkiyedeki bölümü ise, masrafları devletçe karşılanmak şartıyla tamamen özel teşebbüsün yönetimindeki bir kuruluş olan Sevk ve İdare Derneğine bırakılmış bulunmaktadır. Diğer örneklerde olduğu gibi, göstermektedir ki, Hükümet işçi eğitimi gibi bir konuda dahi, yetkilerini özel teşebbüse devretmeyi olağan saymaktadır.

Türk - İş G. Sekreteri ekonomik ve sosyal politikayı eleştirdi

Tunç eski hatalarda ısrar edildiğini, hatta daha ileri gidildiğini belirtti

"Muhtıraya rağmen reformist çaba yok"

CUMHURİYET GAZETESİNİN KUPÜRÜ
Kamuoyunun onayı

YÜKÜ TAŞIYANLAR...

Bugün yurdumuzda, özel teşebbüse kolaylık ve olanak sağlama yarışı alabildiğine sürdürülürken, dar ve sabit gelirlilerden, «kalkınmanın gerçekleşmesi» için fedakârlık etmeleri istenmektedir.

Özel teşebbüse sağlanan ve daha da sağlanacak kolaylıkların, olanakların devlete yüklediği mali yük, kendilerinden fedakârlık istenenlerin, yani köylünün, sabit gelirlilerin, işçinin sırtından çıkarılmaktadır.

«Pahalılığı önlemek» gerekçesiyle, köylülerin ürettikleri başlıca üretim maddelerinin taban fiyatları dondurulmuş, köylüler zor durumda bırakılmış ama, pahalılığın asıl yaratıcısı olan aracı ve tefecilere karşı hiçbirşey yapılmamıştır, görünüşe göre de yapılamayacaktır.

Personel Kanunundan doğan haksızlıkların giderileceği yolundaki bütün vaadler, vaad olmanın ötesine geçmemiş, memurların sıkıntı ve huzursuzluğu yine de önlenememiştir.

Ücretler dondurulmak istenmektedir. Bunun sonucunda, işçiler artan pahalılık karşısında git-

tikçe geriye doğru giden bir hayat seviyesinde yaşamağa mahkûm olacaklardır.

Bu suretle elde edilen mali olanaklar, sanayicilere prim olarak dağıtılmaktadır.

Bunlar yapılırken de, köylünün, işçinin demokratik yollardan seslerini yükseltmelerini önlemek için Anayasada birbiri ardına değişiklikler getirilmekte, yöneticilerin zaafları ve Anayasamızın sosyal adalet ilkelerine sırt çevirmelerinden doğan olayların suçu Anayasamıza yüklenmektedir.

Yetkililerin görmezlikten geldikleri bir gerçeği kamuoyuna hatırlatmayı yararlı görmekteyiz.

1961 Anayasası, sosyal adaleti sağlamak amacıyla işçilere toplu sözleşme ve grev haklarını getirmiş ve Türk İşçi Hareketi 1963'ten itibaren bu haklarını kullanmaya başlamış, sosyal ve ekonomik durumunun demokratik yollarla, ülkemizin olanakları ölçüsünde iyiye doğru gidebildiğini görmüştür. Bu haklar ve bu hakların kullanılmasının sağladığı güvenledir ki, toplumun her kesiminin huzursuzluk içinde bulunduğu, sokağa döküldüğü dönemlerde bile, Türk işçileri sakin kalabilmişlerdir. Buna karşı, toplumun 1961 Anayasasının sağladığı haklardan yararlanamayan kesimleri, giderek artan bir huzursuzluk içinde, çareyi sokakta aramak zorunda kalmışlar ve bu durum, ard niyetlilere aradıkları fırsatı vermiştir.

12 Mart öncesinin anarşik ortamının doğmasında elbette, tahriklerin ve yeraltı çalışmalarının etkisi vardır; ama köylüsüyle memuruyla, öğretmeniyle, öğrencisiyle hatta adaletiyle bütün bir toplumun, tahriklerin ve yeraltı çalışmalarının esiri olduğunu düşünmek, en azından toplumumuza karşı haksızlık yapmak olacaktır. Anayasamızın her değiştirilme teşebbüsünde, gerekçe olarak, «Anayasanın sağladığı özgürlüklerin anarşi yarattığı» öne sürülmüş, ama Anayasa'nın sosyal adalet ilkesinin gerçekleştirilmesi yolunda ciddi bir çaba gösterilmemiş olduğu hep unutulmuştur. Oysa 1961 yılında doğrudan doğruya ulusumuz tarafından kabul edilmiş olan Anayasa, sosyal adaletin sağlanması yolundaki hükümleriyle, getirdiği özgürlüklerin kötüye kullanılmasını önleyecek niteliktedir. Atatürk'ün basın özgürlüğü için düşündükleri Anayasamız için de geçerli sayılabilir: Anayasanın getirdiği özgürlüklerin sakıncası, yine Anayasanın getirdiği sosyal adalet ilkelerinin uygulanmasıyla giderilebilir.

Eğer, 12 Mart öncesinde Anayasanın öngördüğü sosyal ve ekonomik haklar, ülkemizin olanakları ölçüsünde, iyi niyetle tam olarak uygulansaydı, işçiler gibi, toplumun diğer kesimleri de geleceğe güvenle bakacak ve sokağa dökülmek gereğini duymayacaklar, sokak hareketleri ard niyetli bir avuç kişinin bağırıp çağırmasından ileri geçemeyecekti.

Bugün halâ, eski hatalarda israr edildiğini ve hatta hataların daha da ileri götürülmekte olduğunu üzüntüyle görmekteyiz.

Sosyal ve ekonomik gerçekler yasalarda yapılacak değişiklik ya da yeni yasalarla değiştirilemez. Önemli olan, yapılacak yasa değişiklikleri ve yeni yasaların sosyal ve ekonomik gerçeklere uygun olmasıdır.

«Sıkıştırılan gazların patlayacağı» bir fizik kanunudur. Fizik kanunları arasında fertler ve toplumlar için geçerli olanlar da bulunduğu unutulmamalıdır.

Bütün bunlara ilâveten belirtmek gerekir ki, batılı anlamda bir demokrasiyi benimsemiş, çağdaş uygarlık seviyesine erişmeyi amaç almış yurdumuzda, kalkınmanın yüz yıl önceki yöntemlerle gerçekleştirileceğini sanmak bir hayal olmaktan öteye geçemez. Bir yanda, batılı hür ülkelerin meydana getirdiği ve demokrasi temeli üzerine bina edilmiş kuruluşlarla işbirliği hâlinde olmak ve yurdumuzun, kalkınmasından savunmasına kadar bütün hayati ihtiyaçlarını bu çerçeve içinde gerçekleştirmeye çalışmak, öbür yanda, bu kuruluşların amaç ve yapılarıyla tamamen ters bir sosyal ve politik uygulamaya girişmek, yurdumuza umutlu bir gelecek sağlamaz.

İŞÇİLERİN DURUMU

Bu gerçeklerin ışığında, işçilerin durumu üzerinde durmak yararlı olacaktır.

İki yıldanberi fiyatlarda meydana gelmiş olan artış, resmi rakamlara göre, yüzde 40'a yakındır. Buna göre işçiler, iki yıl önceki yaşama seviyelerinden çok geriye gitmişler ve her geçen gün de geriye gitmektedirler.

Yetkililerin «fiyat artışlarının durduğu» ya da «çok yavaşladığı» yolundaki açıklamaları ise, pazarın gerçeklerine uymamakta, pahalılığın acısını hergün biraz daha fazla çeken yurttaşın ızdırabını azaltmaya yetmemektedir. Bunun en taze örneği, kasaplardan sonra, Et ve Balık Kurumunun da et fiyatlarını artırmasıyla karşımızda durmaktadır.

Yurdumuzda yıllardır sürdürülen sinsi bir propaganda ile kamuoyuna, toplu sözleşmelerle sağlanan ücret artışlarının ekonomiyi olumsuz yönde etkilediği görüşü yayılmak istenmektedir. Bazı işveren çevrelerinin öncülük ettiği bu çabalara ne yazık ki, bazı yetkililer de katılmakta, toplu sözleşme düzenini kamuoyunda kötülemeye çalışmaktadırlar. Oysa, saptandığına göre, toplu sözleşme düzenine girdiğimizden bu yana, ekonomimizde görülen gelişme, toplu sözleşme döneminden önce görülen gelişmeden çok daha yüksektir. Ayrıca Devlet Plânlama Teşkilâtı yetkilileri de, toplu sözleşme düzeninin ekonomimize normalin dışında, olumsuz bir etki yapmadığını açıklamaktadır.

Yine ayni şekilde, özel teşebbüs işverenlerinin öne sürdüğü ücret artışının verim artışına bağlanması gerektiği görüşü de işçilere karşı yapılmakta olan açık bir haksızlığı teşkil etmektedir. Yurdumuzda prodüktivite yeterince yüksek değilse, bunun suçu işçinin değil, sevk ve yönetimdeki hatalı tutumdur. Teknolojik gelişmenin hergün yenilikler kazandığı çağımızda, 19'uncu yüzyılın sevk ve idare yöntemleri, elbette verim artışını sağlamayacaktır. Türk işçilerinin yeterli verim sağlama yeteneğinden yoksun olduğunu öne sü-

8 Sendika daha Tunç'un demecini destekliyor

Türk-İş Üçüncü Bölge Temsilciliği ile sekiz sendika dün yayınladıkları ortak bildiride "Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un basın toplantısında öne sürdüğü görüşleri desteklediklerini açıklamışlardır."

Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç Ankara'da düzenlediği basın toplantısında ekonomik kalkınmanın özel sektörün elinde ve insafına terk edildiğini iddia etmiş, halka açık anonim şirketler görüşüne de karşı çıkmıştır. İşveren

Devamı Sa 11 Su 7 de

SENDİKALAR TUNÇ'U DESTEKLİYOR

En büyük kuvvet

renlere, ayni işçilerin yurt dışındaki çalışmalarını göstermek gerekir. Türk işçileri, Avrupada özellikle, verim artışının yüksek olduğu Almanyada büyük bir başarı göstermektedirler. Yani, iyi bir sevk ve yönetimde, Türk işçileri, gelişmiş ülke işçilerinden hiç de geri kalmamaktadırlar. O halde, ücretleri verim artışına bağlayarak, kötü yönetim yüzünden, artmayan verimden işçiyi sorumlu tutmak en büyük haksızlıktır.

Verim artışını sağlamak için, yapılması gereken ilk şey, çağımızın modern yöntemlerini benimsemek ve dünyada hızla gelişmekte olan işçinin yönetime katılması sistemini Türkiye'de de uygulama alanına koymaktır.

İŞÇİLER FEDAKÂRLIĞA HAZIR

Yıkmayı değil, yapmayı, yukarı seviyeyi aşağı indirmeyi değil, aşağı seviyeyi yukarıya çıkarmayı amaç almış olan Türk İşçi Hareketi, bugüne kadar her fırsattan yararlanarak, toplumun diğer kesimlerinin ekonomik gelişmesi için fedakârlık etmeye hazır bulunduğunu açıklamıştır. Şu anda bir defa daha tekrarlamayı yararlı bulmaktayız ki, eğer, toplumun ekonomik sıkıntı içinde bulunan kesimleri, işçi hareketinin fedakârlığı ile daha iyi hayat şartlarına kavuşacaklarsa, işçiler bu fedakârlığı seve seve göstereceklerdir. Ama işçilerden, gelir dağılımının zaten en yüksek payını almakta olanlar yararına fedakârlıkta bulunmaları istenecekse, Türk İşçi Hareketi bu isteği cevapsız bırakmaya kararlıdır.

Türk İşçi Hareketinin, ekonomik bakımdan geri kalmış kesimler özellikle köylüler için yapacağı ekonomik fedakârlık da hayat düzeyini bir süre daha 1969 yılında sahip olduğu hayat düzeyinde tutmak olacaktır. Ancak, herhalde işçilerden hayat düzeylerini 1969 un da gerisine götürmeleri istenmemelidir. İlerlemeyi, çağdaş uygarlık düzeyine erişmeyi amaç almış bir ülkede, işçinin daha da geriye doğru gitmesini istemek zaten olanak dışıdır; böyle bir isteğin kabul edilebileceğini düşünmek bile mümkün değildir.

Düşük bir hayat seviyesine katlanmayı meziyet saymak bugün için geriliktir. Belli bir ölçü içinde ileri bir hayat seviyesi istemek, toplumun uygarlık düzeyini gösteren bir ölçü sayılmalıdır. Artık bugün ileri bir hayat düzeyinin her yurttaşın hakkı olduğu kabul edilmiş bir gerçektir; bu da ülkenin uygarlık düzeyinin ölçüsüdür. Ne var ki, bazı yetkililer, işçi ücretlerinde, 1969'dan bu yana fiyatlarda görülen artışı karşılamaya dahi yanaşmayarak, işçilerin hayat seviyelerini yıllarca geriye götürme çabası içindedirler. Oysa, devamlı bir gelişme içinde bulunması gereken işçilerin, 1969 da aldıkları ücretlere, fiyat artışı oranında bir zamla birlikte, hayat seviyelerini ileriye götürmelerini de sağlayacak makul bir artışın yapılması, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın başlıca koşuludur. Türk İşçi Hareketi ise, hayat seviyesini ileri götürecek ücret artışından fedakârlık etmekte, sadece, 1969 yılındaki düzeyde yaşamasını sağlayacak, fiyat artışı oranında bir zamla yetineceğini açıklamaktadır.

Türk İşçi Hareketinin bu iyi niyetli tutumunun, yetkililerden de karşılık göreceği umudumuzu muhafaza etmek istiyoruz. Eğer, bu umut boşa çıkar ve yetkililer işçileri 1969'un da gerisinde bir yaşama düzeyine sürükleyecek tutumlarında israr ederlerse, Türk İşçi Hareketi de Anayasa ve yasalarla kendisine tanınmış hakları kullanmakta tereddüt etmeyecektir.

GREV YASAĞI

Sıkıyönetimin ilânından ve Hükümetin «deprem felâketinin yaralarını sarmak» gerekçesiyle dokuz ilde grev yasağı ilân etmesinden bu yana, işverenler, «işçiler nasıl olsa grev yapamazlar» düşüncesiyle, çoğu zaman toplu sözleşme çağrılarına dahi uymamakta, sıkıyönetim uygulamasından bile kendilerine çıkar sağlamaktadırlar. Oysa, sıkıyönetimin ilânı sırasında ve her uzatılmasında, Hükümet yetkilileri Parlamentoda, gerekçe olarak «anarşi» yi öne sürmüş, «anarşik olayların önlenmesi», «yeraltı örgütlerinin dağıtılması» için sıkıyönetimin uzatılmasını istemişler ve Parlamento da bu gerekçeleri geçerli bularak, önce sıkıyönetim ilânını onaylamış, sonra da her iki ayda bir sıkıyönetimi uzatmıştır.

Bu durum karşısında, «anarşi» ve «anarşik olaylar» dan ne anlaşıldığının açıklığa kavuşturulması da gerekir.

Biz, anarşik olaylardan, kanunların yasakladığı, suç teşkil eden eylemleri anlıyoruz, banka soymak, adam kaçırmak, silâhlı baskınlar yapmak gibi...

Anayasa ve yasalarla, yurttaşlara ya da kuruluşlara hak olarak tanınmış hareketleri, yasalar çerçevesinde uygulanmak şartıyla, anarşik olay saymak mümkün değildir.

Bu anlayış içinde, işçinin haklarını almak için, elindeki tek imkân olan greve başvurmasını, köylünün ürettiği malın gerçek değerini alabilmesi, öğrencinin silâhlı ve saldırgan olmamak kaydı ile daha iyi eğitim olanakları istemesi için girişeceği eylemleri anarşik olaylar sayıp, sıkıyönetimle bunları önlemek asla düşünülmemelidir.

Nitekim İstanbulda sıkıyönetim makamları genellikle grevlerin yapılmasına izin vermekte, ama bu grev uygulamaları ne anarşiye, ne de herhangi bir olaya yol açma-

dan sükûnet içinde geçmektedir.

Hükümetin «yaralarını sarmak» için dokuz ilde grev yasağı koyduğu deprem felâketinden bu yana tam üç yıl geçmiştir. Bu üç yıllık süre içinde hâlâ «depremin yaralarını» saramamış olduğunu düşünmeyi, hükümete karşı bir saygısızlık sayıyoruz. İnanmaktayız ki, «deprem felâketinin yaralarını sarmak için» grevleri bile yasaklayacak geniş tedbirlere başvurmuş olan Hükümetin aldığı öbür tedbirler de üç yıl içinde kendisini göstermiş ve yaralar sarılmıştır. Eğer bu yaralar üç yıllık süre içinde sarılamadıysa bundan sonra da hiç sarılmayacak demektir ve her iki halde de grev yasağını sürdürmenin «depremin yaralarını sarmak» bakımından anlamı kalmamıştır.

Bu nedenle, Hükümet tarafından dokuz ilde ilân edilmiş bulunan grev yasağının kaldırılmasını ve sıkıyönetim ilânında hedefin işçi hareketi olmadığının gözden uzak tutulmamasını istemekteyiz.

Unutulmamalıdır ki, Türk-İş'in temsil ettiği Türk İşçi Hareketi, 12 Mart öncesinde, toplumun en sakin ve yasalara saygılı kesimini teşkil etmekteydi. Türk İşçi Hareketinin bu özelliğini şimdi hiç dikkate almayarak, işçilere de, anarşiye sebep olanlara uygulanan tedbirleri uygulamak sanırız büyük bir haksızlık teşkil edecektir.

KARAYOLLARI UYUŞMAZLIĞI

Şu anda, Karayolları işçilerinin toplu sözleşme görüşmeleri, uyuşmazlığa götürülmüş ve yetkililerin, fiyat artışını karşılamaya yetecek ücreti dahi işçiye çok görmekte israr etmeleri yüzünden, bir anlaşma umudu da kalmamıştır. Bu durum karşısında Karayolları işçileri haklarını almak için, son çarelerine başvuracak ve greve gidecekler-dir. Bugüne kadar, işçi hareketi temsilcileri ile, işveren durumunda bulunanlar ve Hükümet temsilcileri arasında yapılan görüşmelerde, işçiler en iyi niyetle hareket etmişler, grevi düşünülebilecek en son çare saymışlardır. Ne var ki, tek yanlı iyi niyet işe yaramamaktadır. Bu yüzden de iş, son çarenin yani grevin uygulanması safhasına gelmiştir.

Üstelik, toplu sözleşme görüşmelerinin bu derecede uzaması ve olumsuz sonuçlanması, dünyanın her yerinde olduğu gibi yurdumuzda da işçiyi etkilemekte ve verim ister istemez düşmektedir. Verimde meydana gelen bu azalmanın sorumluluğu ise, sadece, işçi haklarını vermeyen, toplu sözleşmeleri sürüncemede bırakan yetkililere aittir.

Türk İşçi Hareketini greve yönelten nedenlerin başında gelen ve bütün halkımızın da acısını çektiği pahalılık, olumlu ve etkili tedbirlerle önlenmediği sürece, toplumun bütün dar ve sabit gelirli kesimlerinde duyulan sıkıntı, huzursuzluk işçileri de etkileyecektir. Önümüzdeki dönemde, kamu kesiminin daha başka toplu sözleşmeleri de sonuçlanacaktır. Yetkililerin bugünkü tutumlarında ısrar etmeleri halinde, Türk İşçi Hareketi, yasalarla kendisine tanınmış bütün hakları kullanacaktır. Türk İşçilerin, bir yandan pahalılığı önleyecek kesin ve etkili tedbirleri bir an önce alarak, işçileri ve halkımızı daha fazla sıkıntıya düşmekten korumaları, öbür yandan da bugüne kadar görülen fiyat artışlarını karşılayacak makûl zam isteklerini olumlu karşılamalarıdır.

HUZURUN GERÇEK YOLU

Çağımız artık, «ağzı var dili yok» toplumlar döneminden, olaylar üzerinde düşünen, fikir yürüten, düşüncelerini söyleyen toplumlar dönemine geçmiştir. Türk İşçi Hareketi de bu dönemin gereklerine uyarak, görüşlerini açıklamayı, şu anda kendisine düşen en önemli görev saymaktadır.

Hükümetler de çağımızın gereklerine ayak uydurarak, susmuş bir toplum özlemi çekmek yerine, konuşan bir toplumun, ülkenin uygarlık düzeyine ulaşmasında çok büyük bir etken olduğunu kabul etmelidirler.

Bir yandan bu gerçeğin anlaşılması, öbür yandan toplumun bütün kesimleri arasında sosyal adaleti sağlayacak dengeli bir kalkınmanın gereklerinin yerine getirilmesi ve Hükümetin, işverenden akıl alıp, işçiye akıl vermek yerine, işçiyi, köylüyü, memuru, küçük esnafı, kısacası emeğiyle geçinen herkesi korumasını insan hay siyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi elde etmelerini sağlayacak tedbirleri almasını diliyoruz.

Bunun yapılması halindedir ki, toplumun bütün kesimleri, uzun süredir özlemini çektikleri huzura kavuşma yolunda büyük bir adım atmış olacaklardır.»

Türk-İş Genel Sekreteri 15 sayfalık metnin son cümlesini de okuyup, sustuğu zaman, saat 11'i 12 geçiyordu.

Bir gün önce, kendilerine telefon edilip, Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un ertesi gün bir basın toplantısı yapacağı haber verildiği zaman, gazeteciler, Genel Sekreterin sert bir çıkış yapacağını ummuşlardı ama, doğrusu bu kadarını beklemiyorlardı. O yüzden metnin okunması bittiği zaman, salonu bir sessizlik kaplamıştı.

Halil Tunç, **«şimdi sorularınızı bekliyorum»** dedikten sonra bile, ilk sorunun gelmesi için kısa bir sürenin geçmesi gerekti.

Tunç'un soruları cevaplandırıp, gazetecilere teşekkür etmesinden sonra dağılan gazeteciler, büro ve gazetelerine koşuştular ve ilk iş olarak, büro şefleri ya da yazı müdürlerine, Tunç'un basın toplantısının çok önemli olduğunu, haber verdiler.

Türk-İş Genel Sekreterinin basın toplantısını kamuoyuna ilk duyuran TRT oldu. Türkiye Radyoları, o gün saat 19'da basın toplantısının geniş bir özetini verdiler ve ertesi gün ayni saatte, Tunç'un TRT ile ilgili sözlerini bir açıklama ile cevaplandırdılar. Zaten, basın toplantısının ertesi günü, gazetelerde Türk İşçi Hareketinin Halil Tunç tarafından açıklanan görüşlerinin yayınlanması ile birlikte bir cevap kampanyası da başladı.

Cevap kampanyasının öncülüğünü iş çevreleri yapıyordu. Bu cevapların belirgin özelliği de işin dönüp dolaştırılıp rejime dayatılması ve **«milli birlik ve beraberlik»** sözlerine yer verilmesiydi. Örneğin, büyük tüccar ve sanayicilerin bir kuruluşu olan, **«Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği»** nin Yürütme Kurulu Başkanı Feyyaz

Berker, 3 Ağustos günü verdiği yazılı demeçte, «**Türk özel sektörü, ülkemizdeki hür teşebbüs kesimi hayatlarını kendi yürüttükleri iktisadi faaliyetlerle kazanan, çok geniş istihdam imkânları ortaya çıkaran, devlet bütçesine büyük mali katkı sağlayan, ihracat gelirimizin önemli bir kısmını temin eden milyonlarca Türk vatandaşından meydana gelmiştir. Millet bütünlüğümüzün bir parçasının Sayın Halil Tunç'un beyanında «küçücük bir azınlık» olarak ifade edilmesi en azından ayırıcıdır ve milli birlik, beraberlik hislerini sarsıcıdır.**» diyordu.

Ayni görüş, bazı Sanayi ve Ticaret Odaları tarafından da öne sürülmekteydi. Anlaşıldığına göre, özel teşebbüsün önde gelenleri, kendilerine göre bir taktik uygulayarak, Halil Tunç'un Türkiyede ticaretle uğraşan bütün tüccarı, bütün sanayicileri ve hatta küçük esnafı suçladığı görünümünü yaratmak ve işçilere karşı bir cephe teşekkül ettirmek istiyorlardı. Tabii bu oyun sonuç vermeyecekti. Çünkü, büyük sanayi burjuvazisini bir avuç kişinin temsil ettiği, yine bir avuç büyük tüccarın, Anadolunun ticaretine hakim oldukları ve küçük tüccarı ezdikleri biliniyordu. O yüzden de, özel sektörün hakim tepelerinde oturanların bütün gayretine rağmen, **«milyonlarca hür teşebbüs erbabı»**, kendilerini ezen büyük sanayici ve tüccara karşı sesini yükseltip, halka açık anonim şirket oyununu açığa vuran Türk-İş Genel Sekreterini haklı bulmuştu; çünkü, küçük sanayici ve küçük tüccar, banka kredilerinin büyük kısmının kimin eline geçtiğinin, vergi indiriminden, vergi iadesinden kimlerin yararlandığının farkındaydı.

Zaten, halka açık anonim şirketler önerisinde bulunulduğu zaman üstü kapalı olarak ortaya konan bazı şartlar, bu şirketlerin kimin hesabına kurulacağını ve kimin çıkarlarına hizmet edeceğini belli etmişti.

Halka açıkan onim şirketlerin yararlarından söz edenlerin ortaya koydukları hüküm, bu çeşit şirketlerin, **«hür teşebbüsün isim yapmış ve başarılı müteşebbislerinin kontrol ve yönetiminde olması»** idi. Bu, halka açık anonim şirketlerin belirli kişilerin kontrolüne alınacağını ve bu gidişin fiiliyatta, kartel ve tröst tesisi suretiyle, ekonomimizi tam anlamıyla **«hür teşebbüsün isim yapmış ve başarılı müteşebbislerinin»** kontrolüne sokacağını gösteriyordu. Bugün kendilerini hür teşebbüsün temsilcisi olarak tanıtanlar, ekonomiyi büsbütün kontrollerine aldıkları zaman, **«hür teşebbüsün ancak kendilerinin izni ölçüsünde var olabileceğini»** söyleyecek, egemenliklerinin damgasını politik ve sosyal hayatımıza büsbütün basacaklardı.

Tunç'a cevap verenler bir de demagoji yapıyor, Türk-İş Genel Sekreterinin **«egemen çevreler»** sözüne cevap vererek, **«Türkiyede egemen çevre yoktur, egemenlik ulusundur»** diyorlardı.

Anlaşılıyordu ki, **«egemen çevreler»** sözü, egemen çevreleri iyice gocundurmuştu. Çağımızda egemenlik, sadece oy vermek diye tanımlanmıyordu ama, **«egemenliğin ulusun»** olduğunu söyleyenler bu gerçeği bilmez görünmeyi, ya da unutturmayı kendileri için daha yararlı görüyorlardı. Emeğinin karşılığında aldığı para, karnını doyurmasına bile yetmeyen ya da çalışacak bir işten yoksun bulunan kişilerin egemenliği sözde kalmaya mahkûmdu. Elbette, demokrasinin başlıca koşulu, egemenliğin ulusun olmasıydı ama, demokrasi anlayışı da zamanımızda sadece seçim sandığı başına gitmeyi demokrasinin tek şartı görmemekteydi. Demokrasi artık, bütün yurttaşların mutluluğunu hedef alan, ekonomik ve sosyal gelişmeyi sosyal adalete dayalı olarak sağlayan bir rejim hâlini almıştı.

Halil Tunç'a cevap veren iş çevreleri bir başka demagojiyi de **«istihdam hacmi yaratmak»** cümlesinin arkasına gizlenerek yapıyorlardı: **Özel teşebbüsün önde gelenleri, çok kazanacak, çok kazanınca yeni işyerleri açacak ve**

Ege Bölgesi Maden İşçileri Sendikası Başkanının bildirisi

"Madenlerimiz devlet eliyle işletilmelidir"

Ege Bölgesi Maden Işçileri Sendikası Genel Başkanı Abdullah Çakırefe, Ağustos ayı başlarında İzmir'de yayınladığı bildiride, madenlerin devlet eliyle işletilmesinin şart olduğunu belirtti.

Genel Başkan, bildirisinde, «Ormanlarımız nasıl devlet eliyle korunup işletiliyorsa, madenlerimiz de bir an önce devlet eliyle işletilmelidir. Orman kesilir yanar yok olur, ama yeniden dikilir. Fakat madenler yok olursa onu yaratacak kuvvet bulmak mümkün değildir» dedi.

Abdullah Çakırefe'nin açıklamasında, Soma havzasında özel sektör elinde 132 milyon ton, kamu sektöründe ise 39 milyon ton rezerv bulunduğunu, ancak özel sektörün 1300 işçi çalıştırıp günde 2300 ton kömür üretmesine karşılık, kamu sektörünün 2100 işçi ile 4000 ton kömür sağladığını belirtti.

Ege Bölgesi Maden İşçileri Sendikası Genel Başkanı Abdullah Çakırefe, sadece bu bölgedeki işletmenin devlet eliyle yapılması halinde, işçi sayısının on bin, günlük üretimin de 15 bin tonu bulacağını açıkladı. Abdullah Çakırefe yayınladığı bildirisinde, yeni maden kanunu tasarısının sabote edildiğini, bunu yapmanın yurt çıkarları ile bağdaşmadığını öne süreek **«Madenlerimizi ciddi olarak korumayı hedef alacak gerekli maden reformunun yapılarağı yolundaki ümitlerimiz kırılmıştır. Yine de yurt çıkarlarını bir avuç kişinin çıkarının üstünde sayacak bir anlayışın bütün yetkililere hakim olmasını dilemekteyiz»** dedi.

Türkiyedeki milyonlarca işsize bu şekilde iş alanları sağlamış olacaktı. Ama Halil Tunç, 'işçiler daha çok ücret alsın' demek suretiyle, özel teşebbüs önde gelenlerinin daha çok kazanmasına engel olmak istiyordu. Bunun sonucunda da yeni iş alanları açılmayacak, işsizler işsiz kalmaya devam edeceklerdi.»

Bu, çocukları bile güldürecek demagoji konusu, özel teşebbüs yöneticilerine o kadar akıllıca görünmüş olacak ki, hepsi birden bu konuyu işlemeye başladılar. Oysa, daha çok kısa bir süre önce, büyük iş adamlarından bazılarının yıllık ciroları, ödemekte oldukları vergiler ve çalıştırdıkları işçi sayısı gazeteler tarafından açıklanmıştı. İlginç sonuçlar veren bu rakamlardan anlaşıldığına göre, örneğin bir iş adamı, resmen 50 milyon liralık ciro yapmaktaydı ve bu ciroyu sağlayacak orandaki tesisinde sadece elli işçi çalışmaktaydı. İşte özel sektörün iş alanı yaratmaktaki büyük yararı ancak bu kadarcık olabiliyordu.

Eğer Türkiyedeki işsizlik sorununun çözümlenmesi, özel teşebbüse daha çok kazanma olanakları yaratıp, yeni iş alanları açması için gönlünün olmasını beklemeye kalacaksa, bu sorunun çözümünden ümidi kesmek gerekecekti.

Özel teşebbüsün işsizliği önlemede ne ölçüde yararlı olduğu, madencilik konusunda görülen bir başka örnekle açıkça ortaya konulabilirdi :

Soma havzası yurdun zengin linyit yataklarına sahip bir bölgesidir. Bu bölgedeki linyit rezervinin toplamı, asgari 171 milyon tondur. Rezervin yüzde 78'i özel teşebbüsün, yüzde 11'si de kamu sektörünün imtiyazındadır. Elinde, rezervin yüzde 78'ini bulunduran özel sektörün çalıştırdığı işçi, bölgedeki tüm maden işçilerinin ancak yüzde 38'idir. Kamu kesimi ise, rezervinin azlığına rağmen, işçilerin yüzde 62'sine iş olanağı sağlamıştır. Ayni şekilde, özel sektör bölgedeki üretimin sadece yüzde 31'ini sağlamakta, kamu kesimi ise yüzde 69 oranında üretim yapmaktadır.

Bütün bunlara ilâveten, kamu sektörünce çıkarılan kömür lavvardan geçirildiği için daha çok enerji vermekte, buna karşı daha ucuza satılmaktadır.

Türkiye Maden İşçi Sendikaları yetkililerinin madenlerin devlet eliyle işletilmesi yolunda, gerçeklere dayanarak yaptıkları açıklamalar, özel kesimin bazı maden işletmecileri tarafından gazetelerde yayınlatılan büyük ilânlarla cevaplandırılmak istenmiştir. Oysa, konu öyle uzun uzadıya izahlarda bulunmayı gerektirmeyecek kadar da açıktır. Somada ayni tipte kömür kamu sektörü tarafından 130 liraya, özel sektör tarafından ise 180-200 liraya satılmaktadır.

Bu durum karşısında, havzadaki bütün rezervin işletme imtiyazının kamu sektörüne verilmesi hâlinde, hem bölgede çok sayıda işçiye iş alanı açılacağı, hem üretimin artacağı hem de kömürün daha ucuz satılacağı inkâr ve tevil kabul etmez bir gerçek olarak ortadadır.

Özel teşebbüs, iş alanları açmaya gerçekten çok hevesliyse, Soma bölgesindeki maden işletme imtiyazının kamu sektörüne devredilmesini istemelidir. Oysa, daha kısa bir süre önce, Maden Reformu Kanun Tasarısının Meclis Komisyonlarında görüşülmeye başlaması sırasında özel teşebbüs yöneticileri büyük linyit işletmelerinin özel teşebbüse devrine kesinlikle karşı çıkmışlardı.

Görülüyordu ki, özel teşebbüs, daha fazla iş alanı açmak bahanesi altında daha çok kazanmaktan başka birşey düşünmemekteydi.

Kaldı ki, işsizliği önlemenin asıl çaresi, gerçek bir sanayi aşamasına girmekle olabilirdi. Oysa, özel sektör, yıllardanberi **«tatlı kârı»** tüketim ekonomisinde bulmuş, bütün yatırımlarını tüketim ve montaj sanayiine yöneltmişti. Bu tutum, işsizlik sorununun bir türlü çözümlenememesinin başlıca nedeni olduğu gibi, kalkınmamızı köstekleyen önemli bir etken olmaktaydı.

Özel sektör yöneticileri ve onların destekçilerinin Türk-İş Genel Sekreterine verdikleri cevaplar, hangi yönden alınırsa alınsın, tutarsızlığın bir örneği olarak sırıtmakta, telaşlı çırpınışların zaman zaman da komikleşen görüntüsü hâlini almaktaydı. Örneğin cevapların birinde, **«Halil Tunç hangi rejimi istiyor?»** diye soruluyordu. **«Rejim»** kelimesinin sihirli gölgesi arkasına sığınıp, Türk-İş Genel Sekreterini ürküteceklerini zanneden özel teşebbüs yöneticileri, kendilerini de rejimin ve vatanın teminatı olarak göstermek istiyorlardı. Bu suretle, kendilerine yöneltilecek eleştiriler, rejime karşı yöneltilmiş yıkıcı faaliyet sayılacaktı. Rejime karşı olmayı kimse kabul etmeyeceği için de özel teşebbüs her türlü eleştiriden kurtulacak, **«dikensiz gül bahçesinde»** faaliyetlerini istediği gibi sürdürecekti.

Tabii, bu oyun da sökmedi.

Özel teşebbüsün önde gelenleri Türk-İş Genel Sekreterini cevaplandırmak için olanca gayretlerini seferber ederlerken, öbür yanda da işçilerinin sesi duyuluyordu. Çeşitli il ve bölgelerde toplantılar yapan sendikalar, bildiriler yayınlıyor, Türk-İş Genel Sekreterinin son basın toplantısında söylediklerini tamamen benimseyip, destekledikLerini açıklıyorlardı.

Basında ise, yazarlar ikiye ayrılmış, bir kısmı, Tunç'a cevap vermeye çalışırken, bir kısmı da işçilerin haklı olduklarını belirtiyordu.

Denilebilir ki, Türkiyede çok az basın toplantısı bu kadar geniş yankı uyandırmış, bu kadar tartışma konusu olmuştu.

Bunu da olağan karşılamak gerekiyordu, çünkü, Tunç'un basın toplantısında Türkiye'nin gerçekleri dile getirilmiş ve bir süredenberi sahneye konmak istenen oyunun perdesi aralanmıştı.

Yani, Türk-İş, bir kere daha görevini yerine getirmişti.

Toplantılar

SSK. ile ilgili "3'lü Komisyon" toplantısı yapıldı...

Temmuz ayında başlayan, Sosyal Sigortalar Kurumunun mali geleceği ile ilgili **«3'lü Komisyon»** toplantılarının, işçi haklarında bazı kısıntılar yapılacağı temayülünün belirmesi nedeniyle Türk-İş tarafından boykot edilmesi, Çalışma Bakanının teminat vermesi ile son buldu.

KAYA ÖZDEMİR

3'lü Komisyon İşçi Kesimi Başkanı

Ağustos ayı ortalarında, Çalışma Bakanı ile görüşen Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç ve **«3'lü Komisyon»**un işçi kesimi başkanı Kaya Özdemir, Bakandan üç temel konuda teminat istedi. Çalışma Bakanı Uzuner'in **«Kesin teminat veriyorum. İşçi haklarına dokunmayacağız»** sözlerinden sonra toplantıları yeniden başlandı, ancak yine de olumlu bir sonuç almak mümkün olamadı.

Bir taraftan Bakan, **«kesin teminatı»**nı ilan ederken, Komisyonun hükümet temsilcileri, çeşitli tekliflerle ortaya çıkarak işçi haklarına dokunulmak şöyle dursun, adet ortadan kaldırılmasına çalışmaları Komisyonun çalışmalarını son derece güçleştirdi.

BAKANLA YAPILAN TOPLANTI

İşçi çevrelerinde duyulan endişe haksız değildi. 15 yıl çalışan yaşlı işçilerin emeklilik hakkının kaldırılması, prim oranlarının arttırılması, emekli yaşının yükseltilmesi isteniyordu. Türk-İş yetkilileri ile Bakanın yaptığı toplantıda bu hususlar ele alındı ve şu üç temel talebin geri alınmayacağı teminatının verilmesi istendi:

1 — 1186 sayılı kanunla verilmiş olan 25 yılda yüzde 70 üzerinden emekli olma ve yaş tavanının erkeklerde 55, kadınlarda 50 olarak kabulü hükümü değiştirilmeyecektir.

2 — Üçlü Komisyona SSK. kesin ve açık bir görüşle gelmeli teklifi ne ise onu bildirmelidir.

3 — 25 yılını dolduran işçiler isterlerse emekli olacaklardır.

Bu taleplere karşı bir açıklama yapan Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, **«İstediğiniz teminatı veriyorum. SSK. da bir düzenleme söz konusudur ve bu düzenlemenin yapılması zorunludur. Temel işçi haklarında, emeklilik yaşında bir değişiklik olmayacağını açıkça ilan ediyorum»** dedi.

Bakanının bu açıklamasından sonra Kaya Özdemir, üçlü komisyonun çalışmalarına devam edeceğini, işçi emekli yaşının tartışma konusu olmaktan çıkarılması gerektiğini söyledi.

ALİ RIZA UZUNER

Çalışma Bakanı

KOMİSYON TOPLANIYOR

Basın yer alan bu açık **«teminat»**tan sonra **«3'lü Komisyon»** çalışmaları yeniden başladı. Ancak Çalışma Bakanlığı temsilcilerinin, Sosyal Sigortalar Kurumunu kurtarma ile ilgili görüşleri sırasında ortaya attıkları yeni teklifler, daha öncekilerden pek farklı değildi. Primlerin artırılması, 25 yıl hizmetini doldurmasına rağmen, 50 ve 55 yaşlarından önce emeklilik hakkının tanınmaması, 15 yıl çalışan yaşlı işçilerin emekli olmaması ve borçlandırmada prim miktarının en son maaş üzerinden yapılması öne sürülüyordu.

Ardı arkası kesilmeyen bu birbirinden farksız **«yeni teklifler»** Komisyonun çalışmalarını yeniden aksattı. İşçi kesimi, borçlandırmada prim sisteminin düzenlenmesine karşı değildi, ancak emeklilik işlemlerinde 1186 sayılı kanunun getirdiği haklara dokunulmasına hiçbir şekilde taraftar olamayacağını ve «teminat» verilmesine rağmen israr edilmesinin sonuç getirmeyeceğini bir defa daha belirtti.

Ağustos ayı sona ererken, SSK yı kurtarma çabalarında bir önceki ay olduğu gibi yine sonuç alınamadı.

Almanya'daki kaçak Türk işçilerine formül bulundu

İSTANBUL'da Federal Almanya İşçi Sendikaları Birliği temsilcileri ile TÜRK — İŞ yetkilileri Almanya'da izinsiz olarak çalışan Türk işçilerinin durumlarının bir statüye bağlanmasını kararlaştırmışlardır.

Milliyet Almanya muhabiri Orhan Türel de Büyükelçi Halefoğlu'na atfen Rheinland-Platz ve Hessen'deki kaçak Türk işçileriyle ilgili bir formülün bulunduğunu bildirmiştir. Formül şudur: **Kaçak işçiler yıl sonuna kadar Tür**

Devamı Sa 9 Sü 7 de

İŞÇİ SORUNLARI HAKKINDA

Türk-İş ile DGB arasında yapılan anlaşma

Türk-İş ile Alman İşçi Sendikaları Birliği (DGB) arasında **«Karşılıklı anlaşma ve yardımlaşma»** ile ilgili olarak İstanbul'da beş gün devam eden toplantılar yapıldı.

Almanya'daki Türk işçileriyle ilgilenmek ve Türk işçilerinin sorunlarını çözümleyebilmek amacıyla Türk-İş ile DGB arasında yapılan temaslar sonucu önceki yıl içinde «Sürekli Komisyon» kurulması kararlaştırılmıştı. Almanya'daki bu toplantıyı bu yıl ikincisi izledi ve 7-11 Ağustos arasında İstanbul'da yapıldı.

Alman Sendikalar Birliği Yürütme Kurulu üyesi Franz Wosche başkanlığında sekiz kişilik bir ekiple toplantıya katılan Alman Sendikacılarıyla, Türk-İş adına, Genel Başkan Seyfi Demirsoy başkanlığında, Genel Sekreter Halil Tunç, Mali Sekreter Ömer Ergün, Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir ile dokuz kişilik bir ekip görüşmeler yaptı.

Toplantıda, Almanya'da çalışan kaçak Türk işçileri, Türk işçilerinin Alman Sendikalar Birliğine üye olmaları ,işçi ailelerinin Almanya'ya yerleştirilmesi ve Almanya'da çalışan Türk işçilerinin meslekî eğitimleri, dil öğrenimleri gibi sorunlar ele alındı.

ALMAN SENDİKACININ AÇIKLAMASI

Toplantının son günü, basma açıklamada bulunan Federal Almanya Sendikalar Birliği Yürütme Kurulu üyesi Franz Wosche Türk işçilerinin çeşitli sorunlarına değindi ve Almanya'da bir yıl içinde konut sorununu çözümleyen Türk işçilerinin eş ve çocuklarını da yanlarına alabilmeleri için çalışıldığını söyledi.

Wosche, Almanya'da izinsiz çalışan işçiler hakkında da şunları söyledi :

> «Biz Alman Sendikalar Birliği olarak, bu sorunun ortaya çıktığı ilk gündenberi kaçak işçi çalıştıran işverenleri en ağır suç işleyen kimseler olarak gördük ve kendilerine en ağır cezaların verilmesini istedik. Ancak bu konu sadece Türkiye ile Almanya'yı değil, bütün ulusları ilgilendiren bir sosyal sorundur.»

DGB Yürütme Kurulu üyesi Franz Wosche, Türk işçilerinin konut sorunu üzerinde de durdu ve Almanya'da bir yıl içinde kalacak bir yer bulan her işçinin ailesini de yanına alabilmesi sağlamak amacıyla Türk-İş'le birlikte çaba göstereceklerini bildirerek şöyle dedi :

> «Çalışmak üzere Almanyaya gelen kadın ve erkeklerin tek başlarına ailelerinden uzak yaşamalarının güçlüğünü biliyoruz. Gerek Türk-İş, gerekse Alman Sendikalar Birliği, bu konuda kesin tedbir alınması için çalışacak. Bütün mesele, Almanya'da büyük bir sorun olan konut problllminin çözümlenmesidir.»

ORTAK BİLDİRİ

7 Ağustos'ta başlayıp 11 Ağustos'ta sona eren **«Karşılıklı anlaşma ve yardımlaşma»** toplantısından sonra, alınan kararlar bir ortak bildiri ile kamuoyuna açıklandı.

Ortak bildiri aynen şöyle :

«Federal Alman İşçi Sendikaları Birliği (DGB) ile Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) sürekli komisyonu ikinci ortak toplantısını 7-11 Ağustos 1972 tarihleri arasında İstanbul'da yapmıştır.

Almanya'daki Türk işçilerinin sayısı arttı

Federal Almanya-da çalışan Türk işçileri yabancı işçiler arasında sayı bakımından birinci sıraya yükseldi.

İş ve İşçi Bulma Kurumu'ndan yapılan açıklamaya göre, Haziran sonu itibariyle Federal Almanya'da çalışan yabancı işçilerin toplam sayısı 2 milyon 300 bin. Bunlar arasında sayıları beş yüz bini aşan Türkler yüzde 22 ile birinci sırada bulunuyor, ikinci sırada Yugoslavlar yer alıyor. Yugoslavları sırasıyla İtalyan, Yunan ve İspanyol işçileri izliyor.

Federal Almanya'da çalışan yabancı işçilerin bugün ulaştığı sayı, ülkede bütün çalışanların yüzde 10,6 ya yaklaşıyor.

Federal Almanya'daki fabrikalarla, restoran ve inşaat yerlerinde yapılan bir araştırma, buralarda çalışan her dokuz işçiden birinin yabancı uyruklu olduğunu ortaya çıkardı.

İş ve İşçi Bulma Kurumu yaptığı açıklamada :

«— Yurt dışında İşe Yerleştirme Yönetmeliği»nin uygulanmasına yakında başlanacağını da belirtti.

Açıklamada, yönetmeliğin esasları hakkında bilgi verilirken, herhangi bir yabancı ülkeden gelecek işçi isteğini karşılama görevinin yalnızca İş ve İşçi Bulma Kurumu'na ait olduğuna dikkat çekildi. Bu arada, işçilere yabancı bir ülkede iş bulabilmek için kazanç amacıyla faaliyet gösterilmesi, özel bürolar açılması, herhangi bir şekilde aracılık yapılması ve iş takibinin yasaklandığı da hatırlatıldı.

Toplantıda Türk heyetine, Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, Federal Almanya Heyetine ise DB-G Yürütme Kurulu üyesi Franz Wosche başkanlık yapmışlardır.

Komisyon, Federal Almanya-da çalışmakta olan Türk işçileri nin daha üstün yaşama koşullarına kavuşturulmaları ve toplumdaki yerlerinin daha iyi bir seviyeye çıkarılmasının sağlanması yönünde tam bir görüşbirliği içinde olduğunu bir kez daha teyid etmiştir.

Sürekli komisyon, kaçak işçi çalıştırılmasına kesinlikle karşı olduğunu tekrarlamış, Türk işçilerinin kaçak çalışmasının sakıncaları konusunda uyarılmalarına devam edilmesini kararlaştırmış, halen Federal Almanya'da kaçak olarak çalışan Türk işçilerinin kanuni bir statüye kavuşturulmalarını sağlamak amacıyla gerekli tedbirlerin alınması görüşünde birleşmiştir. Kaçak çalışmanın önlenebilmesi için, Federal Almanya'nın Merkez ve Eyalet hükümetlerince gerekli tedbirlerin alınması gerektiğine işaret eden komisyon, kaçak işçi çalıştıran işverenlerin de ağır cezalara çarptırılmaları için gerekli mevzuat değişikliğinin bir an önce gerçekleştirilmesi yolunda gayret sarfedilmesine karar vermiştir.

Türk-İş, kaçak çalışmanın sakıncaları konusunda başlattığı uyarıcı faaliyetleri hızlandıracaktır.

Komisyon, insan ticaretine son verilmesi ve Avrupa ülkelerine insan kaçırılmasının önlenebilmesi için, uluslararası alanda ortak tedbirler almanın gerekliliğine işaret etmiştir.

Türk-Alman sürekli komisyonu, Federal Almanya'da çalışmakta olan Türk işçilerine bir çağrıda bulunulmasını kararlaştırmıştır. Bu çağrı ile, Federal Almanya'daki Türk işçilerinden, Alman işçilerle tam bir dayanışma içinde olmaları ve tüm haklarının daha iyi korunmasının sağlanması amacı ile Alman işçi sendikalarına üye olmaları istenecektir.

Komisyon, aşırı akımlara ve aşırı akımların etkisi altındaki faaliyetlere kesinlikle karşıdır.

Yurt dışında çalışma nedeni ile bölünen ailelerin bir araya getirilmesi konusunu titizlikle ele alan komisyon, süratle bir çözüm yolu bulunmasının gerekli olduğu noktasında birleşmiştir.

Ortak komisyon, Federal Almanya'da halen yürürlükte bulunan «Yabancılar Kanunu»nun kısıtlayıcı ve olumsuz hükümlerinin yürürlükten kaldırılması yolunda gerekli çabanın harcanmasını kararlaştırmıştır.

Komisyon, Türk işçilerinin mesleki eğitimi sorunu üzerinde de durmuş, işçilerin Türkiye'ye dönüşte intibaklarının kolaylaştırılması için gerekli tedbirlerin alınmasını karara bağlamıştır.

Federal Almanyada çalışmakta olan Türk işçilerinin genel eğitimi sorunu üzerinde de durmuş, işçilerin Türkiye'ye dönüşte intibaklarının kolaylaştırılması için gerekli tedbirlerin alınmasını karara bağlamıştır.

Federal Almanya'da çalışmakta olan Türk işçilerinin genel eğitimi üzerinde de duran ortak komisyon, DGB'nin Türk işçileri için düzenlemekte olduğu seminerlerin arttırılmasını, ayrıca çeşitli kuruluşlarca yürütülen kültürel faaliyetlere yardımcı olmasını kararlaştırmıştır. Türk-İş, Federal Almanya'daki çeşitli kitaplık ve eğitim merkezlerine Türkçe kitaplar gönderilmesi yolunda gerekli çabayı sarfedecektir.

Komisyon, Federal Almanya'daki Türk sosyal danışmanlarla, DGB nin daha yakın işbirliğine gitmesini kararlaştırmıştır.

Komisyon, Ortak Pazar konusu üzerinde de durarak bu kuruluşun, demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinin geniş bir şekilde gerçekleşmesiyle amacına ulaşabileceği konusunda tam bir görüş birliğine varmıştır.»

Turist pasaportlu işçilerle ilgili alınan karar

İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürü İsmail Hakkı Aydınoğlu, Ağustos ayı ortalarında İzmir'de bir basın toplantısı düzenledi ve yurt dışındaki işçilerin sorunları ile turist pasaportu ile çalışanlar hakkında açıklamalarda bulundu.

Aydınoğlu, Federal Almanya'da turist pasaportu ile çalışan işçilerin durumuyla ilgili olarak Alman Hükümeti ile yapılan anlaş-

Yurt dışındaki işçiler devletin katılmadığı projelere güvenmiyor

Ağustos ayı ortalarında Samsun bölgesinde Bakanlığı ile ilgili olarak incelemeler yapan Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, bazı sendika yöneticileri ile görüştü ve Bakanlığının çalışmaları hakkında bilgi verdi, grev ve lokavtın kaldırılmasının düşünülmediğini söyledi.

«Demokratik ülkelerde, partiler nasıl demokrasinin vazgeçilmez unsuruysa, ekonomik ve sosyal hayatımızda da işçi ve işveren sendikaları vazgeçilmez unsurlar» **diyen Çalışma Bakanı Uzuner, yurt dışındaki işçiler konusuna da değinerek şunları söyledi :**

«Yurt dışındaki ataşelikleri klâsik bürokrasi usullerine göre çalışan bir örgüt olmaktan kurtaracağız. Bu arada işçi dövizlerini en iyi şekilde Türkiye'ye kanalize etmenin yöntemleri araştırılmaktadır. Yabancı ülkelerde bulunan Türk işçisi yalnızlık ve kendi hallerine bırakılmış olmak gibi zehirli propagandalara karşı uyanıktır. En önemli sorunlarımızın başında onları zehirli propagandalara ve aşırı akımlara karşı korumak gelmektedir.»

Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, yurt dışında bulunan Türk işçisinin devletin katılmadığı proje ve tasarılara da hiçbir şekilde iltifat etmediğini söyledi.

YURT DIŞINA GİTMEK İÇİN MÜRACAAT EDENLER
Sabır.. yine sabır...

manın hükümlerini açıklayarak şöyle dedi :

«Bundan böyle turist pasaportu ile Federal Almanya'ya çalışmak için giden işçiler bu anlaşmadan yararlanamayacak ve Alman makamlarınca sınıra sokulmayacaktır.»

Almanya'da halen 40-50 bin civarında kaçak işçi bulunduğunu belirten İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürü İsmail Hakkı Aydınoğlu, bu işçilerle ilgili olarak Federal Almanya Hükümetiyle yapılan anlaşmanın 30 Kasım 1972 tarihine kadar geçerli olduğunu da söyledi ve bu konuda şu açıklamada bulundu :

«Bu süre içinde turist işçiler, çalıştıkları firmalardan kendileri için ismen çalışma talebi temin etmeleri şartı ile Türkiye'den normal çıkış müsaadesi alabileceklerdir. Bunun için turist işçiler daha evvel yapılan açıklamada kısmen belirtildiği gibi yurda dönüşlerinde ikamet ettikleri yerdeki adreslerinde Alman İrtibat Bürosu tarafından gönderilecek davet mektubunu bekleyecekler ve bu mektubu alınca Kurum şubelerine başvuracaklardır. Kurumca Alman İrtibat Bürosuna sevkedilen işçiler burada sadece sağlık muayenesine tabi tutulacaklardır. Okur-yazar olup olmadıkları araştırılmayacak ve yaş durumları dikkate alınmayacaktır.»

Genel Müdür Aydınoğlu, yabancı ülkelerde halen Kurum kanalı ile gitmiş 650 bin dolayında işçi çalıştığını söyledi ve açıklamalarına şöyle devam etti :

«Yeni yönetmelik yürürlüğe girmeden önce yurt dışına gitmek için 1 milyon 250 bin kişi sıra bekliyordu. Ancak, yaş haddi ile sırada bekleyen işçilerin sayısı 977.174'e düşmüştür. 1972 yılının başından Ağustos ayının 22'sine kadar 45 bin işçi gönderilmiştir. Böylece Federal Almanya'da çalışan işçi sayısı bakımından Türk işçileri birinci sırayı almış bulunmaktadır.»

İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürü verdiği bilgiye göre, bu yılın sekiz aylık döneminde işçiler yurda 403 milyon dolar döviz gönderdiler. Bu rakam geçen yıl 301 milyon doları bulmuştu. Yeni yönetmeliğin uygulanmasına ilişkin genelgenin hazırlandığını ve en az şikâyet edilir şekilde düzenlendiğini bildiren Genel Müdür, yönetmeliğin ana ilkelerini şöyle açıkladı :

«İşçilerin sevkleri istisnasız, sıra takip edilerek yapılacaktır. İşlemler basitleştirilecek, formaliteler imkânlar ölçüsünde asgariye indirilecektir. Yönetmelik ve genelgede işçilerin kayıtları, Kuruma davetleri, seçilmeleri talep eden bürolara takdimleri ve pasaport işlemleri hızlı, ucuz, kolay bir şekilde ve amme hizmeti anlayışı ile yürütülecektir.»

İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürü İsmail Hakkı Aydınoğlu, yeni sistemde, aracıların faaliyetlerinin önlendiğini ve işçilerin Kuruma bizzat başvurarak, işlerini takip etmek imkânlarının sağlandığını da sözlerine ekledi.

Sözleşmeler

Beş sendika sözleşme imzaladı

Türkiye Tekstil, Örme ve Giyim Sanayii İşçileri Sendikası (Teksif) Gaziantep'te üç işyeri ile sözleşme imzaladı.

Veliç İplik ve Dokuma Fabrikası, Hilal İdrofil Pamuk İplik ve Altınkoza İplik ve Dokumacılık Sanayii fabrikası ile imzalanan sözleşmelerde ücret zamları ve yeni sosyal haklar elde edildi.

METAL-İŞ SÖZLEŞMESİ

Metal Federasyonu üyesi İzmit Metal-İş Sendikası, İzmit'te Mannesman - Sümerbank Boru Endüstri Şirketi ile bir süredir devam ettirdiği toplu sözleşme görüşmelerinde olumlu sonuç aldı.

Bu işyerinde çalışan 850 işçi adına imzalanan sözleşme ile işçinin saat ücretlerinde artış sağlandı, ayrıca sosyal haklar sağlandı.

GENEL-İŞ SENDİKASININ İMZALADIĞI SÖZLEŞMELER

Türkiye Genel Hizmetler Sendikası (Genel-İş) İstanbul, Adana ve Bursa belediyelerinde çalışan 13.200 işçi adına sözleşme imzaladı.

Sözleşme ile ilgili olarak bir demeç veren Genel-İş Sendikası Genel Başkan Vekili Ertan Andaş, yeni sözleşmenin ücret artışları yanında sosyal haklar ve iş güvenliği yönünden de ileri haklar getirdiğini belirtti ve **«işçinin geleceğini garanti altına almak görevimizdir»** dedi.

TARIM-İŞ'İN İKİ SÖZLEŞMESİ

Türkiye Tarım-İş Sendikası Ağustos ayı içinde, biri Erozyon Genel Müdürlüğü, diğeri de Zirai Mücadele Genel Müdürlüğü olmak üzere iki toplu iş sözleşmesi imzaladı.

Erzoyan Genel Müdürlüğündeki 17 işyerinde 2500 işçi ve Zirai Mücadele Genel Müdürlüğünde de 6 işyerinde iki yıl süreli toplu sözleşmelerle, tarım işçilerine yeni ücret zamları ve sosyal haklar sağlandı.

YOL-İŞ KARAYOLLARI İLE SÖZLEŞME YAPTI

Türkiye Karayolu Yapım, Bakım ve Onarım İşçileri Federasyonu (Yol-İş) Karayolları Genel Müdürlüğü, YSE Genel Müdürlüğü ile Demiryolları Limanlar ve Hava Meydanları İnşaat Reisliği işyerlerinde çalışan üyeleri için beş aydan beri devam ettirdiği toplu iş sözleşmesi görüşmelerini başarı ile sonuçlandırdı..

Beşinci dönem toplu iş sözleşmesi ile 52 bin işçinin ücretleri arttırıldı. Sözleşmenin imzalanmasından sonra bir demeç veren Yol-İş Federasyonu Genel Başkanı Halit Mısırlıoğlu, ücret artışı yanında sosyal haklarda önemli ilerlemeler kaydedildiğini belirtti ve **«işçi aldığı bu ücretin karşılığını verecektir»** dedi.

Grevler

Çimse - İş Ankara Çimento fabrikasında grev kararı aldı

Çimse-İş Sendikasının Ankara Çimento Fabrikasında çalışan 600 işçi adına sekiz aydan beri yürüttüğü toplu sözleşme görüşmelerinde sonuç alınamaması üzerine, bu işyerinde grev kararı alındı.

HASAN TÜRKAY
Çimse-İş Genel Başkanı

Görüşmelerin başarısızlıkla bitmesi ve konunun Uzlaştırma Kuruluna intikal edip, bu kurulun tekliflerinin işçi ve işveren tarafından kabul edilmemesi sonucu alınan grev kararının uygulanması için Sıkı Yönetim Komutanlığına müracaat edildi.

Çimse-İş Sendikası bu kararından sonra bir bildiri yayınladı ve işverenin tutumunu yererek gerekli uyarıda bulundu.

Ağustos ayında Çimse-İş tarafından verilen grev kararı, Ankara Sıkı Yönetim Komutanlığının izin vermemesi nedeniyle yapılamadı.

KENAN DURUKAN
Harb-İş Genel Başkanı

HARB-İŞ'İN GREVİ

Türk Harb-İş Sendikası, Centodaki üyeleri için yaptığı sözleşme görüşmelerinin olumsuz sonuçlanması üzerine aldığı grev kararı, Sıkı Yönetim Komutanlığınca izin verilmemesi nedeniyle uygulanamadı.

Greve gitme zorunluğunu bir bildiri ile açıklayan Harb-İş Sendikası, uluslararası bir kuruluşun işçi haklarına saygılı olması gerektiğini ve işçi hakları konusunda taviz vermenin bahis konusu olmadığını belirtti.

TEK GIDA-İŞ'İN GREVİ

Tek Gıda-İş Sendikası'nın Karaman'da kurulu Emel Bisküvi fabrikasında Ağustos ayı başlarında başlattığı grev, devam etti. Konu ile ilgili olarak bir açıklama yapan Tek Gıda-İş Anadolu Merkez Şubesi Başkanı Mehmet Yurtsever, grevin, iş güvenliği ve ücret konusunda işverenin direnmesi sonucu çıktığını belirtti, **«işçi hakkını kimseye teslim etmeyeceğiz ve mutlaka alacağız»** dedi. Grev, Ağustos ayında devam etti.

Diğer taraftan Tek Gıda-İş Sendikası, Aksaray'da sekiz fırında yaptığı toplu sözleşme görüşmelerinde de anlaşmaya varılamaması sonucu grev kararı aldı. Ancak grev uygulamasına ileri bir tarihte başlanacağı ilân edildi.

TES-İŞ FEDERASYONU GREVE GİDİYOR

Türkiye Enerji, Su ve Gaz İşçi Sendikaları Federasyonu (Tes-İş) ile Devlet Su İşleri ve Yol-Su-Elektrik Genel Müdürlükleri arasında bir süreden beri devam eden toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamadı.

Mart ayı başından beri yürütülen toplu sözleşme görüşmelerinin olumsuz sonuçlanması üzerine Tes-İş Federasyonu bir bildiri yayınladı ve 17 bin işçinin greve zorlandığını açıkladı. Bildiride şöyle deniyordu :

«Sorumluluğunu müdrik bir işçi kuruluşu olarak, yurt gerçeklerini de gözönünde bulundurmak suretiyle iyi niyetle oturduğumuz müzakere masasında; gerek DSİ ve gerekse YSE. yetkililerinin anlayamadığımız katı bir davranışla görüşmeleri çıkmaza itmeleri bugünkü uyuşmazlığın tek sebebidir. TES-İŞ Federasyonu olarak bağlı sendikalarımızın diğer kamu kuruluşlarıyla yapılan toplu sözleşmelerinde bu günün şartlarına rağmen tatminkâr sonuçlar aldık. DSİ ve YSE. Genel Müdürlükleri, dışımızdaki bazı güçsüz sendikalara kabul ettirebilecekleri bir sözleşme seviyesine bizi zorlamaktadırlar. DSİ. Genel Müdürlüğü mukabil teklifinde birinci yıl için 4, ikinci yıl için 1 lira teklif ederken, YSE. Genel Müdürlüğü tek kuruş vermeye yanaşmamakta, böylesine kritik bir zamanda Genel Müdürü de izinde bulunmaktadır.

ALT YAPI HİZMETLER AKSALTILMASIN

Her iki Genel Müdürlük birer yatırım müessesesidir. Sanayileş-

ORHAN ERÇELİK
Tes-İş Federasyonu Genel Başkanı

me çabası içinde bulunan bir ülkede, özellikle enerji işkolunda alt yapı hizmetlerinin yavaşlaması, aksaması, sanayileşme çabasını geniş ölçüde ve menfi yönde etkiler. Bu gerçekler ortadayken, olağanüskü şartlardan yararlanarak işçi aleyhtarı bir davranışın içine girenler, bunun sonucuna da katlanmak zorundadırlar.

17 BİN ÜYE HER AN GREVE HAZIR

DSİ. ve YSE'de 17.000 üyemiz her an greve hazır olmalarını bildirdik. Uyuşmazlık zabtı imzalanarak konu Uzlaştırma Kuruluna intikâl etti. Bu safhada da anlaşma olmadığı takdirde, grev kaçınılmaz bir hal alacaktır. Bütün bunlara rağmen Sayın Deviet Bakanı Zeyyat Baykara ve sayın Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Nuri Kodamanoğlu ile Hükumet seviyesinde görüşmelerimiz devam etmektedir.»

Ağustos ayı sona ererken, TES-İŞ Federasyonu grev hazırlıklarına girmişti.

Hollanda'da üzücü olaylar

Hollanda'nın Roterdam şehrindeki Türk işçileri saldırıya uğradı, can ve mal güvenlikleri tehlikeye girdi. Olay hakkında Türk-İş bir bildiri yayınlıyarak resmi makamları uyardı.

Ağustos ayı ortalarında, Hollanda'da cereyan eden ve bütün Türkiye'de büyük bir endişe ile izlenen olaylara tanık olduk.

Roterdam şehrinde, pansiyon işleten Türklerle Hollanda'lılar arasında meydana gelen olaylar, kısa sürede büyüdü ve Türklerin mal ve can emniyeti tehlikeye girer bir durum yaratıldı. Türklerle meskûn yerlerde tahribata ve bir çok kişinin de yaralanmasıyla sonuçlanan olaylar birkaç gün devam etti. Avrupa'nın diğer ülkelerinde çalışan Türk işçilerinin de büyük tepkisi ile karşılaşan bu olay üzerine Türk-İş bir bildiri yayınlayarak, Türk resmi makamlarını en kısa sürede gerekli teşebbüslerde bulunmaya çağırdı. Türk-İş bildirisi aynen şöyleydi :

«Hollanda'da birkaç günden beri cereyan etmekte olan olaylar, Türk-İş tarafından büyük bir endişe ile izlenmektedir. Olayların başlangıcından bu yana geçen süre içinde, Türk makamlarının resmi bir açıklama yapması beklenmiş, ancak bu bekleyiş sonuçsuz kalmıştır. Olayların gittikçe yaygınlaşması ve bütün ülkeyi kaplama eğiliminin kamuoyumuzda yarattığı endişeyi resmi makamlarımızın görmezlikten gelmesi imkânsızdır.

Kamuoyunda bir infialin doğması ve iki ülke arasındaki ilişkilerin zedelenmesini önlemek amacıyla, Türk resmi makamlarını uyarmayı kaçınılmaz bir görev sayıyoruz.

Hollanda'da bulunan Türk işçilerinin, genellikle bugüne kadar, çalıştıkları işyerlerinde dürüst hareketleri ve göreve bağlılıkları yanında, o ülkenin örf ve âdetlerine uymakta başarı gösterdikleri de bir gerçektir. Hollanda ekonomisinin gelişmesinde katkıları, bizzat Hollandalılar tarafından kabul edilmekte, Türklerin, yabancı işçiler arasında en değerli yeri işgal ettiği belirtilmektedir. Hollanda'lıların böylesine takdir ettikleri Türklere karşı meydana gelen olayların derhal sona ermesi ve Türklerin can ve mal güvenliğinin sağlanması en büyük dileğimizdir.

Türk-İş, Türk resmi makamlarının gerekli açıklamayı yapmalarını beklerken, Hollanda İşçi Sendikaları Konfederasyonuna başvurarak, olaylar hakkında ayrıntılı bilgi istemiş ve Hollanda konfederasyonundan olayların önlenmesi için harekete geçmesini talep etmiştir.

Hollandada meydana gelen olayların iki ülke arasındaki ilişkilere zarar vermeden durması ve tekrar eski koşullara dönülmesi Türk İşçi Hareketinin içten dileğidir.

Türk-İş resmi makamlar, ve Hollanda İşçi Sendikaları Konfederasyonundan beklediği açıklamaların ışığında, teşebbüslerini geliştirecek ve olayların gelişimine göre gerekli vaziyeti alacaktır.»

HOLLANDA'DAN GELEN CEVAP

Türk-İş'in Hollanda İşçi Sendikalarına yaptığı müracaat, bir gün sonra cevaplandırıldı ve gelen

HOLLANDA'DA TÜRKLERİN EVLERİNE YAPILAN SALDIRI

Can ve mal emniyeti tehlikeye girdi

telgrafta, olaylarla yakından ilgilenildiği ve bu konudaki girişimlerle olaylar hakkında ayrıntılı bilginin bir hafta sonra verileceği yazılıyordu.

Hollanda İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Herry Theride imzasını taşıyan bu telgrafın alındığı gün de, Türk resmi makamları, kamuoyunu aydınlattı ve olayların gazetelerde yazılanlar kadar vahim olmadığını, iki ülke arasındaki ilişkileri sarsacak bir düzeye ulaşmadığını ancak birkaç Türk'ün yaralanıp mallarının tahrip edildiğini açıkladı.

Hollanda'daki olaylar, Türkiye'de büyük bir tepki yarattı ve devam ettiği sürece kamuoyu olayları merakla izledi. Herşeyden önce, az sayıdaki Türk işçilerinin can ve mal güvenlikleri bahiskonusu idi ve bu olaylar, iki ülke arasında büyük bir kırgınlığa yol açabilirdi. Ancak, Hollanda makamlarının bu konudaki ciddi çalışmaları, olayları daha vahim bir hal olmaktan kurtardı.

Türk işçileri bir süre, olayların etkisi altında kalarak, ciddi bir endişe içinde kaldılar.

Hollanda'daki olaylar dört gün devam ettikten sonra son buldu.

ÇALIŞMA BAKANININ İNCELEMELERİ

Ağustos ayı sonlarında, Avrupa Devletleri Sosyal Refah Bakanlar Konferansı dolayısiyle Hollanda'nın başkenti Lahey'e giden Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, burada Türk işçilerinin durumunu da inceledi, son olaylar hakkında geniş bilgi aldı.

Uzuner, bu konuda bir açıklamada bulunarak **«Hollanda'da çalışan Türk işçilerinin durumlarını iyi görmedim»** dedi ve Hollanda Hükümetine durumu ilettiğini, isteklerinin anlayışla karşılandığını belirtti.

KONFERANS İZLENİMLERİ

Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner, Hollanda'dan ayrılırken, bir demeç vererek, Avrupa Devletleri Sosyal Refah Bakanlar Konferansı hakkında bilgi verdi ve şöyle dedi :

«Göçmen işçilerin çalıştıkları memleketlere intibakları, ailelerinden ayrılmalarından doğan sorunlar, yaşama, çalışma, konut şartlarının iyileştirilmesi, sosyal güvenlik haklarından yararlanmaları çocuklarının öğrenim durumları, bulundukları memleketin vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaları gibi konuları konferansta savunduk. Bu tekliflerimiz destek gördü.»

Çalışma Bakanı Uzuner, daha sonra, yurt dışındaki Türk işçilerinin meslek kurslarına gitmeleri, çocuklarına da iyi bir eğitim sağlamalarının gerektiğini öne sürdü ve işçilere yurda döndüklerinden toplu ya da fert olarak meslek kredisi verileceğini söyledi. Turist işçi konusuna da değinen Uzuner, **«Hiç kimse turist pasaportu ile iş bulurum sanıp yurt dışına çıkmasın. Bugün hiç bir memlekette, hiç bir kimseye turist pasaportu ile iş verilmiyor ve verilmeyecektir.»**

İşsizlik ve politikaları

-I-

Ertan Ziver SAVER
Devlet Plânlama Teşkilâtı
Plânlama Şubesi

İşsizlik toplumda yarattığı sosyal ve ekonomik maliyetleri ile çağımızın çözümüne çalışılan en önemli bir sorununu teşkil etmektedir. Teorik tartışmalarda Keynes'in önderlik ettiği neo-klasik düşünce, klasik yaklaşımdan farklı olarak, ekonomide «tam istihdam» kadar «eksik istihdam»ında bir denge durumu olduğunu ileri sürmektedir. Gerçekten yatırım ve tüketim harcamalarının tayin ettiği toplam efektif talep'in yetersiz olduğu hallerde faktörlerin tam kullanımı gerçekleştirilememekte ve ekonomide eksik istihdam dengesi ortaya çıkmaktadır. Ancak eksik istihdam bir denge durumu olmasma rağmen üretim dışı bıraktığı emek faktörünün beşeri karakteri, yaratabileceği sosyal sorunlar itibariyle kayıtsız kalınabilecek bir olay niteliğinde değildir. Örneğin :

İşsizle birlikte ailesinin doğrudan doğruya maruz kalabileceği gelir kaybının etkileri yanında, dolaylı olarak, kesin bir şekilde tahmini güç olmasına rağmen işgücü vasfında uzun süren işsizlik neticesi meydana gelecek kayıplar manevi depresyon, suç artış oranı ve nihayet aile ünitesinde çözülmeler gibi toplumdan sosyal dengesini bozucu sonuçlar meydana gelmektedir. Ayrıca işsizlik mevcut sosyal müesseseler üzerinde yeni politika düşünce ve inançlarla yeni gruplar yaratmaktadır. Kısaca yaygın ve uzun süreli işsizlik, zorunlu sosyal değişmelerde önemli bir araç olmaktadır.

Sorun, ülkelerin sanayileşme seviyelerine bağlı olarak ayrı şekillerde çözüm beklemektedir. İleri derecede endüstrileşmiş ekonomilerde maliye ve para politikası effektif talep yetersizliğinden doğan konjoktürel işsizlikle mücadele ederken, gelişmekte olan ülkelerde tasarruf yatırım politikaları yüksek nüfus artışıyla beslenen işsiz kitlelere, prodüktif hizmetlerde istihdam imkânı sağlamayı amaç edinmektedir.

Ayrıca özellikle işsizliğin kesif olduğu zaman ve bölgeler de istihdam yaratıcı veya muhtemel işsizliği önleyici çalışma programlarına, bir diğer politika uygulaması olarak işaret edilebilir.

Söz konusu politikaların ortak özellikleri «işsizliği telafi etmek» gibi aktif bir amaç etrafında toplanmaktadır.

Diğer taraftan üretime katılan emek faktörünün çalışma arzu ve iradesinde olmasına rağmen, ekonomik şartlar sonucu mevcut istihdam imkânını kaybetmesi, toplumca tazmini gereken bir risk teşkil etmektedir. Sanayileşme süreci ile birlikte aktif nufus bileşimindeki süratli değişiklik geçimi doğrudan doğruya emeğine bağlı, ücretlilerin artışı yönünde olmuştur. Gelişme, tarımsal faal nufustan endüstriyel faal nufusa devamlı geçiş şeklinde ifade edilebilir.

Sonuç olarak, ücretten başka bir gelir kaynağı olmayan çalışanların artış süratine parelel olarak, bir risk unsuru olan işsizliğin, toplumun sosyo-ekonomik dengesi üzerindeki yıkıcı etkiside önem kazanmıştır. Bu bakımdan «Tazmin Edici Politika» işsizliğin tahripkâr sonuçlarını belirli bir ölçüde de olsa, gidermek gibi sosyal yönü ağır, bir amaçtan hareket etmekte dolayısı ile sosyal güvenlik sistemi içinde yer almaktadır.

— İşsizlik sigortası (Unemployment Insurance)
— İşsizlik yardımı (Unemployment Assistance)
— İşsizlik halinde toplu ödeme (Lump-sum severance indemnity)

politikanın, belirli şartlarla istihdam imkânını kaybetmiş emek faktörüne, gelir transferi sağlayıcı başlıca araçlarıdır. Şüphesiz, işsizlikle mücadelede temel çözüm yolu, ekonominin istihdam kapasitesini genişletici reel tedbirlerin tazmin edici politika ile entegre bir şekilde uygulanmasıdır.

Ancak her iki politikanın kriter ve amaçları arasındaki ayrılıkların ihmali, önemli kaynak israflar kadar kamu oyunda yanlış anlaşılmalarada sebep olabilmektedir. Bu nedenle tazmin edici politika uygulamalarının şart ve sınırlarının belirlenmesinde, konunun ayrı olarak ele alınması faydalı olacaktır.

I. İŞSİZLİK VE TANIMLANMASI

Tazmin edici politika araçlarının uygulanması yönünden, işsizliğin iradi veya irade dışı olması önemli sonuçlar yaratmaktadır. Bu nedenle işsizliği sebepleri açısından objektif ve subjektif olarak geniş bir ikili ayırım içinde ele almak uygun olacaktır.

A. Subjektif İşsizlik Sebepleri :

İradi işsizlik, cari ücret ve çalışma şartları ile boş zaman tüketimi arasındaki tercihten doğmaktadır.

Tercihi etkiliyen faktörler genellikle subjektiftir. Çalışma karşılığı sağlanacak satınalma gücünün işçi yönünden tatminkâr olmadığı kanaatı mevcut işinden ayrılmak veya münhal bir işi kabul etmemek kararına sebep olabilmektedir.

Ayrıca vasıf ve kaabiliyeti ile uyuşmayan iş im-

kânı aramak veya haklı bir sebep olmaksızın işi terketme sonucu işsiz kalmak, iradi işsizlik grubu içinde sayılabilir.

«İradi işsizliğin bir diğer sebebi bazı fertlerin veya ailelerin gelir talebinin çok düşük bir elastikiyete sahip bulunmasıdır. Bir ailenin birden fazla çalışabilecek üyesi bulunduğu halde bazen o aileden sadece bir kişinin çalıştığı diğerlerinin çalışmamayı tercih ettiği görülmektedir.»

B. Objektif İşsizlik Sebepleri :

İşçinin arzu ve iradesi dışında, genel ekonomik ortamın yarattığı işsizliktir. Bu tür işsizlik belirli bir ücret seviyesi ile çalışma şartlarında, emek arz ve talebi arasındaki fark olarak tanımlanabilir. Ancak belirli bir ekonomik durumda diğer reel değişkenler ücret seviyesinden bağımsız olarak istihdamı sınırlandırabilmektedir. Bu nedenle ücret dışı faktörlerin ayrı olarak incelenmesi gerekmektedir. Söz konusu faktörler

— İşsizliğin sebepleri

— İşsizliğin yaygınlığı

açısından ele alınacaktır.

I. Yaygın İşsizlik :

Bu tip işsizliğin genel karakteri, yaygınlığıdır. Toplu işsizlik, esas itibariyle toplam effektif talepteki değişmelerin, emek faktörü üzerindeki etkilerinden doğmaktadır. Efektif talebi tayin eden unsurlar bakımından, toplu işsizlik ikiye ayrılabilir.

1. Birinci tip yaygın işsizlik ileri derecede endüstrileşmiş ekonomilerde yetersiz veya istikrarsız effektif talep sonucu ortaya çıkmaktadır. İstihlâk ve yatırım harcamalarındaki azalış toplam talebi düşürmekte ve geniş ölçüde talep hacmine dayalı bu tip ekonomilerde istihdam seviyesini daha alt dereceye indirmektedir. Söz konusu işsizlik maliye ve para politikası içinde, alınabilecek karşı tedbirlerle giderilebilmektedir.

2. Ekonominin tümünü etkiliyen bir işsizliğe sebep olabilecek ikinci faktörde, konjoktürel dalgalanmalardır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde zaman zaman üretim ve dolayısı ile istihdam seviyesinde büyük değişiklikler yaratan konjoktürel dalgalanmalar, dış ticaret yoluyla, diğer ekonomilerede sirayet etmekte ve neticede yaygın bir işsizliğe sebep olmaktadır.

3. Bünyesi İşsizlik :

Özellikle az gelişmiş ekonomilerin karşılaştıkları ve esas itibariyle istihdam kapasitesini tayin eden tasarruf ve yatırım gibi reel faktörleri sınırlayan strüktürel nedenlerin yarattığı, kısa devreler içinde giderilemiyen yapısal bir işsizlik türüdür. Devamlı nufus artışı ile beslenen istihdam edilebilir nufusa karşılık, yavaş gelişmeler gösteren üretim teçhizatının mass edemediği işgücü fazlası kronik işsizliğin hacmini tayin etmektedir. Konu şu şekilde özetlenebilir. «kabili istihdam emek sayısına N, mevcut teçhizat ve kaynakların meşgul edeceği sayıda emeğe N′ diyecek olursak N N′ olması halinde memleket ekonomisi bu mânada bünyeye işlemiş bir işsizlik karşısında bulunuyor demektir. Durum, daha çok fakir ve geri memleketlerde görülüyor.»

II. SINIRLI VEYA STRÜKTÜREL İŞSİZLİK :

Toplam işsizlik dışında, ekonominin belirli bir bölge, meslek grubu veya aktivite dalını etkiliyen çok sayıda işsizlik sebepleri mevcuttur. Bu tip işsizlik nevilerinden bazıları ekonominin gelişme süreci içinde «Normal» olarak nitelendirilebilmektedir. Diğer bazı çeşitleri ise faaliyet dalına has özelliklerden ortaya çıkmaktadır.

1. Mevsimlik İşsizlik :

İşsizliğin periodik oluşu birinci karakteristiği teşkil etmektedir. Sesonal işsizlik tarım sektöründe olduğu gibi hava şartlarındaki değişmelerden veya belirli tip malların muayyen zamanlarda talep edilmesi sonucu üretim faaliyetinin kesikli olarak yürütülmesinden ortaya çıkmaktadır. Üretim teknolojisinde devamlı üretimi mümkün kılabilecek gelişmeler, veya bütün bir yıl devamlı faaliyeti ekonomik kılabilecek bir talebe yönelmiş üretim hacmi, sesonal işsizliği bir ölçüde azaltabilmektedir.

2. Geçici İşsizlik :

Bazı tür üretim faaliyetlerinin üretim hedefinin gerçekleşmesi ile nihayete ermesi, o faaliyette çalışanlar için bir diğer istihdam imkânı bulunana kadar geçici bir işsizliğe sebep olmaktadır.

3. Teknolojik İşsizlik :

Üretim fonksiyonunda emekten tasarruf edici teçhizat ikameleri, aynı miktar üretimi daha az emek kullanımı ile gerçekleştirebilmektedir.

Özellikle, otomasyon sonucu istihdam azalışlarının sebep olduğu teknolojik işsizlik, kısa devrelerde küçümsenemiyecek hacimlere ulaşabilmektedir. Ancak uzun dönemde otomasyonun yaratacağı diğer ilave iş imkânları ekonomide toplam emek kullanımını tekrar bir üst dereceye çıkarabilmektedir.

4. Bazı nevi mal ve hizmetlere karşı talebin devamlı olarak azalışı, söz konusu talebe bağlı endüstrilerde devamlı durgunluğa veya faaliyetin nihayetlenmesine sebep olmaktadır. Bu alanlarda çalışanlardan, işgücü hizmetlere göre şekillenmiş olan işçiler için, işsizlik, kaçınılmaz bir risk unsuru olmaktadır.

5. Bölgesel İşsizlik :

Bölgesel işsizlik esas itibariyle belirli bir veya bir kaç endüstriden çok coğrafi bölgedeki faaliyetlerin toplu olarak gerilemesinden ortaya çıkmaktadır. Teknolojik gelişme, bölgede asli rol oynayan tabii kaynağın tükenişi, diğer bölgelere devamlı göç, ve nihayet tabii bir afet, bölgesel işsizliğin başlıca sebeplerini teşkil etmektedir.

6. Diğer işsizlik nevileri olarak endüstriyel iş ihtilafları (Grev - Lokavt) bazı iş teşebbüslerin başarısızlığa uğraması üretimin asli inputu olan tabii kaynağın tükenişi gibi sebepler sayılabilir.

7. Gizli İşsizlik :

Gizli işsizliğin tanımı açık işsizlikten ayrıdır. Görünürde açık bir işsizlik müşahade edilememesine rağmen sorun, aynı üretim miktarının gereğinden fazla insangücü tarafından üretilmesinden doğmaktadır. Diğer bir deyişle üretim sürecinden bir miktar insangücünün ayrılması toplam üretim seviyesinde

bir azalmaya sebep olmamaktadır. Üretim faaliyetlerine katılan emek birimlerinin sağladıkları gelir, üretime katkılarının bir sonucu olmayıp aynı üretim miktarının «Marjinal protüktivite = Ücret ilişkisi» dışında paylaşılması yoluyla elde edilmektedir.

Az gelişmiş ülkelerin istihdam kapasitesini aşan nufus fazlası gizli işsizliğin bu tip ekonomilerde yaygınlığının başlıca nedenini teşkil etmektedir.

III. Şahsi İşsizlik :

Yukarıda ana hatları ile değinilen toplu veya kısmi işsizlik nevilerinden, emek piyasasındaki işsizliğin, işsizlik hacmi üzerindeki etkileri konu dışında bırakılmıştır. Halbuki işçinin şahsi davranış veya imkânlarını etkileyen diğer faktörlerin de münferit işçilerin istihdam durumlarını etkilediği bir gerçektir. Özellikle işsizlik sigortası uygulamalarında önem taşıyan bu etkenlerin sebep ve giderilme çareleri sistemde yer almaktadır.

Bazı fertler vasıf ve kaabiliyetlerine uygun bir iş bulamamakta veya muhtelif nedenlerle işten çıkarılan işçiler yeni bir istihdam imkânı bulmakta büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Sorun, başlıca iki faktörle ilişkilidir :

1. İş ve İşçi Bulma Prossesi :

Organize olmamış bir iş piyasasında mobilite veya bilgi edinmeyi güçleştirici faktörler, mevcut emek arz ve talebinin karşılaşmasında engel teşkil etmekte, ve istihdam hacmini tahdit eden reel bir sebep olmamasına rağmen işsizliğe sebep olmaktadır. Netice olarak belirli bir ölçüde de olsa işsizlik, işçiye iş arasında bir «köprü» fonksiyonu görebilecek organizasyonların yokluğu nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

2. Muhtelif sınıflara mensup, kişilerin müesseseyi tahditler sonucu farklı istihdam imkânlarına sahip olması, iş ve işçi arasında kalitatif ve kantitatif dengesizliklere sebep olmaktadır.

Şahsi işsizliğin giderilmesi, toplu veya kısmi işsizlikle mücadele araçlarından farklı tedbirleri gerektirmektedir. Son iki halde, munzam istihdam imkânları yaratmak hedef olmasına rağmen, şahsi işsizlik, iş ve işçi bulma prosesesini geliştirici, diğer bir deyimle iş piyasasının düzenleyici organizasyon ve tedbirleri gerektirmektedir.

Nihayet sonuçları itibariyle farklı bir durum yaratmamasına rağmen özellikle işsizlik sigortası sisteminde önem taşıyan pratik bir işsizlik ayrımı da; «Emek piyasasına yeni katılan ve istihdam tecrübeleri olmayanlar ile mevcut işini kaybetmiş ve çalışma arzu ve idaresinde olan tecrübeli işçiler» arasında yapılan ayrımdır.

II. İŞSİZLİĞİ TAZMİN EDİCİ POLİTİKA

1. ÖZELLKLER :

Sosyo-Ekonomik bir fenomen olarak işsizliğe karşı uygulanan politikalar, «nedenlerini giderici veya sonuçlarını asgariye indirici» hedeflerden hareket etmektedirler. Bu bakımdan mevcut veya muhtemel bir işsizliğe karşı uygulanacak tedbirler devre ve amaç itibariyle ikili bir ayırım içinde ele alınmaktadır. Birinci grupla tayin ve tesbit edilen işsizliği telaf edici politikalar, ekonominin istihdam kapasitesini genişletici tasarruf yatırım ve üretim teknolojisi seçimini gibi amaçlar etrafına toplanmaktadır. Söz konusu politikaların yaratabileceği istihdam imkânı, istihdamın bağlı veya bağımsız bir hedef olarak kabulüne göre değişmektedir. Diğer bir deyimle, ögnörülen ilâve istihdamı gerçekleştirecek yatırım veya istihlâk harcamaları, arzu edilen yani iş ımkânlarına göre farklı büyüklüklere ulaşabilmektedir. Diğer taraftan belirli bir üretim kapasitesi kabulünden hareket eden politikalarda istihdam seviyesi, uygulamaların yöneldiği bölge ve sektörlerin «Yatırım - İstihdam» veya «Output - istihdam» katsayılarına bağlı olarak farklı hacimler yaratabilmektedir. İkinci grupta yer alan işsizliğin sonuçlarını giderici politika ise (Telafi edici politika) işsizliğin nedenlerine yönelmiş uygulamalara göre önemli farklılıklar göstermektedir. Şöyleki;

Politikanın nihai amacı çalışma arzu ve iradesinde olmasına rağmen istihdam imkânını elinde olmayan sebeplerle kaybetmiş olanlara belirli şartlarla satınalma gücü sağlamaktır. Politikanın karakteristikleri muhtelif yönlerden incelenebilir;

1. Tazmin edici politika işsizliğin sebeplerine yönelmiş bir tedbirler sistemi değildir.

Politikanın hazırlık ve uygulanış safhalarında işsizlik «Veri» olarak alınmaktadır. Hedef işsizliğin maddi ve manevi yıkıcı sonuçlarını asgariye indirmektir. Bu yönüyle politika pasif görünüşlüdür.

2. Politika iş piyasasına yeni katılmış ve henüz bir istihdam imkânı bulamamış işsizlerden çok, mevcut işini objektif sebeplerle kaybetmiş işçileri suje olarak kabul eder. (Dini veya sosyal mahiyetli yardım kurumlarının muhtaç kitlelere bir nevi iane şeklinde yorumlanabilecek karşılıksız ödemeleri sistem dışında mütalâa edilmektedir.)

3. Tazmin edici politika toplam işgücü kullanım seviyesini yükseltici bir fonksiyona sahiptir.

Politika uygulamasında önemli bir yer işgal eden plasman hizmetleri, potansiyel iş münhalleri ile, işçileri, mahalli organizasyonlar yardımı ile karşılaştırarak piyasa berraklığı sağlamakta, ve bilgi edinememenin sebep olabileceği düşük işgücü kullanımını bir ölçüde yükseltebilmektedir.

Özellikle işsizlik sigortasında, plâsman hizmetleri sistemin asli fonksiyonları içinde sayılmaktadır.

4. Genel ekonomik istikrarın sağlanmasında tazmin edici politika stabilizatör rolü oynamaktadır.

Gelişmiş ekonomilerde effektif talep yetersizliğinin sebep olduğu, deflasyonist piyasa şartlarında, işsizlik ödenek veya yardımlarının sağlayacağı ilâve satın alma gücü, toplam talebi bir üst dereceye çıkarmak suretiyle antideflasyonist bir etki yaratmaktadır.

Bu açıdan politika, genel antikonjonktürel tedbirler içinde sayılabilir.

5. Politika, ekonominin toplam istihdam kapasitesini genişletmeyi hedef olarak almamasına rağmen, mevcut istihdam seviyesinin muhafazasında bir araç olarak kullanılabilmektedir.

Özellikle işsizlik sigortası sisteminde birikmiş fonlardan, karşılanan nakdi ödemeler normal olarak

işsiz kalanlara yapılmaktadır.

Bazı uygulamalarda bu fonlardan istihdamın devamını sağlama amacıyla bir finansman kaynağı şeklinde istifade edilebileceği tartışılmaktadır.

(Normal olarak kış aylarında çalışma projelerini finanse etmekte yardımcı vasıtalar arasında işsizlik sigortası fonlarının kullanılabilirliği Belçika, Holanda ve Almanya'da geniş olarak tartışılmıştır. Yapılan teklife göre; işsizlik ödeneklerinin işsiz yerine kış aylarında faaliyetin, dolayısı ile istihdamın muhafazasının gerektireceği ilâve masraflar, sigorta fonlarından finanse edilecektir. İşçilere sağlanan bu yardımın toplam miktarı, faaliyetin durması halinde ortaya çıkabilecek işsizlere yapılması gereken yardımın aşmayacaktır.)

6. Tazmin edici politika işsizliğin olumsuz mali sonuçlarını kısa vadeler içinde giderici uygulamalar ihtiva etmektedir. Telafi edici politikada olduğu gibi sonuç almak için gerekli bekleme süresi uzun müddetlere tekabül etmemekte ve bu amaçla girişilen her teşebbüs yarattığı sosyal güvenlikle çalışanlar üzerinde etkisini derhal göstermektedir.

Nihayet tazmin edici politikanın en önemli bir aracını teşkil eden işsizlik sigortası hakkında ileri sürülen «İşsizlik Sigortası, konjektürel-dalgalanmalara, depresyonist piyasa şartlarına karşı uygulanan temelli bir tedbir değildir. İşsizlik sigortası halihazır çalışanlara veya işsizlere iş temin edici, yahut sağladığı sosyal güvenlik ile toplumun tümünü kapsayıcı bir sosyal sistemde değildir. Bu bakımdan sistemin değerlenmesi belirli kabul ve tahditler içinde yapılmalıdır.» şeklindeki görüşler işsizliği telafi edici politikadan ayrılıklarını açıkca ifade etmektedir.

2. TAZMİN EDİCİ POLİTİKA VE ARAÇLARI İŞSİZLİK SİGORTASI

Birçok iktisatçılar ekonomik gelişme ile işgücü arasında bir münasebet kurmaya çalışırken hemen ekseriya ekonomik kalkınma ile işgücünün sektör değişmeleri arasında münasebeti ele almakta ve gelişme ile sektörlerde çalışan işgücünün nisbi önemindeki değişmelere işaret etmektedir.

Ekonomik kalkınma ile birlikte işgücünün kalitatif ve kantitatif yönleriyle sektöriyel dağılımındaki değişiklik, ekonomik olduğu kadar, çözüm bekleyen bzaı sosyal sorunları da yaratmaktadır.

Geçimi yanlız ücretlerine bağlı endüstriyel bir işgücü kadrosunun artışı konjoktürel değişikliklerden mutlak olarak etkilenen ve her zaman işsizlik riski ile karşılaşabilir bir kitle meydana getirmektedir.

«Esasen tam istihdam halinde dahi mevcut işgücünün % 1-4'i muhtelif sebeplerden ötürü uzun veya kısa süreler için işsiz kalabilir. İşsizlik nisbetinin % 10-20 ve yükseldiği zamanlarda görülmüştür.

İşsizlik toplumun tümünü etkiliyebilir ve zaman ve hacim itibariyle önceden tahmini güç bir risk unsuru olarak belirdiğinden bu yana, menferit çalışmalar dışında, kollektif olarak ele alınması gerekli bir sorun haline gelmiştir.

Bu konuda günümüze kadar devam eden tarihsel gelişme şu şekilde özetlenebilir.

İşsizlik sigortası, diğer sosyal güvenlik müesseseleri gibi, sanayileşme sürecinin hız kazanmaya başladığı 19. yüzyıldan günümüze kadar devamlı bir gelişim içinde bulunmaktadır.

Bu alanda işçi örgütlerince gerçekleştirilen ilk teşebbüsler, tamamen ihtiyati ve sendika yardım sandığı mahiyetindedir. 20. yüzyılın başlangıcına kadar söz konusu teşebbüsler devlet veya işverenler bir katkısı olmaksızın yürütülmüştür.

Almanya, İngiltere, Fransa, Belçika gibi kıta Avrupa ülkelerinde, sendikalaşma hareketlerini izleyen dönem içinde, aynı amaçlı sendika teşebbüsleri tesbit edilmektedir.

Modern işsizlik sigortası sistemlerine göre oldukça sınırlı kalan bu nüve teşebbüsler, sonradan istifade edilen değerli tecrübelere başlangıç teşkil etmektedir.

Sendika sandıklarından sonra işverenlerce kurulan işsizliği tazmin sandıkları fazla bir gelişim gösterememiştir. Teşebbüsler esas itibariyle işverenlerin ücret bordrolarına dayanan primlerle finanse edilmektedir.

İşveren sandıklarının uygulaması işsizliğe karşı ulusal ve kamu otoritesince girişilen tazminat sistemlerinin kuruluşu ile nihayete ermiştir.

İşsizlik sorununun tazmini amacıyla kamu otoritesince tesis edilen ilk organizasyon, 1893 yılında Bern'de kurulan işsizlik sigortasıdır. Bu uygulamayı, İsviçre kantonlarının teşebbüsleri izlemektedir.

Söz konusu sigortaların, ihtiyari olması riskin yayılmasında ve finansman ihtiyacının karşılanışında önemli güçlükler yaratmakta idi. Nihayet 1804 yılında İsviçre'nin Saint - Gall kantonunda kabul edilen plâna göre, kazancı belirli bir sınırın altında kalan bütün çalışanların sisteme katılışı kamu otoritesince zorunlu tutulmuştur.

Mahalli idareler kurdukları işsizlik sigortası sandıklarına paralel olarak, özellikle Fransa'da özel sandıklara mali yardım metodu geliştirilmiştir.

Gand şehrinin, 1971 yılında kurduğu Gand sistemi söz konusu metodun diğer ülkelerde uygulanışında önderlik teşkil etmiştir.

Gand sistemi esas itibariyle bir önceki yıl ödenmiş meblağlara dayanan muntazam mali yardımlarla yürütülmekte idi.

Nihayet Kanun vasıtasıyla mecburi karakterdeki, ilk işsizlik sigortası 1911 yılında İngiltere'de ihdas edilmiştir. Bu tarihi takip eden devre içinde mecburi işsizlik sigortası sistemi birçok ülkece kabul edilerek uygulanmasına başlanılmıştır.

1929 dünya ekonomik krizi, her ülkede işsizliğin sonuçlarına karşı bir tazmin politikasının uygulama zaruretini ortaya çıkarmış ve ilgili tedbirler bu devreden sonra süratle gelişim göstermiştir.

Nihai amaç elinde olmayan sebeplerle üretim dışı kalmış işçi ve ailesine ortalama ölçüde bir satmalma gücü sağlamak olmasına rağmen, işsizlik sigortasında uygulanan teknik ve finansman tarzı işsizliği tazmin edici politikanın diğer araçlarından oldukça ayrı özellikler taşımaktadır. Özellikle poli-

tikanın tanımlanmasında «Sigorta» terimi özel bir önem taşımaktadır.

GENEL SİGORTA TEORİSİ VE İŞSİZLİK SİGORTASI

1. Tehlike (Riziko) : Sigorta teorisine göre, tehlike tarafların iradesi haricinde ve vukuu şüpheli veya vukuu tarihi önceden bilinmeyen bir olaydır. Tehlike genellikle şahsı veya memleketi tehdit eden bir hadise olarak ortaya çıkmaktadır.

Sigortanın rizikonun gerçekleşmesi ile meydana çıkacak zarara karşı bir garanti teşkil etmesi için tehlikenin, tahakkuku imkân dahilinde müstakbel ve vukuu sigortalının münferiden arzusuna tabi olmaması gerekmektedir.

İşsizlik sigortasında tehlike veya riziko unsurunu «İşsizlik» teşkil etmektedir.

İşsizliğin müstakbel, tahakkuku imkân dahilinde ve sigortalının arzusuna tabi olmaması hususları, muhtelif ülkelerin ilgili kanunlarında

— İşin keyfi olarak terk edilmesi,
— Kötühal dolayısı ile işe son verilmesi,
— Teklif edilen uygun işin reddedilmesi, gibi durumlar.

Sonucu işsizliklerde, sigorta istifadelerinden mahrum kalınacağı hükümler ile düzenlenmiştir.

2. Prim (Sigorta Ücreti) : Prim karşılıklı yardımlaşmayı teminen sigortalının, sigorta kurumuna tevdi ettiği meblağdır. Prim miktarının tesbitinde, teorik olarak gerçekleşebilecek rizikonun, büyük sayılar kanunu yardımı ile hesaplanan miktarı rol oynamaktadır.

İşsizlik sigortası sisteminde de zaman serilerinden çıkarılmış işsizlik eğilimleri, işsizlik riskinin hesabında esas alınmaktadır. Prim nisbetinin tesbitinde söz konusu riski karşılayan bir mali «Rezerv birikimi» ilkesi uygulanmaktadır.

3. Sigorta Bedeli : Tehlikenin gerçekleşmesi halinde sigortacının sigortalıya ödeyeceği maksimum meblağdır. Genel sigorta teorisinde sigorta bedelini tayin eden faktör mal sigortalarında, sigortalının maruz kaldığı zarar, hayat ve kaza sigortalarında ise önceden tayin ve tesbit edilen meblâğdır.

İşsizlik sigortasında, işsizlik ödenekleri, sigorta bedelini teşkil etmektedir. Ödeneklerin tesbitinde genellikle işsizin son ücret ortalamalarının belirli bir yüzdesi alınmakta ve sistemde kabul edilen devam süresi için periodik olarak ödenmektedir.

4. Teknik :

Sigorta esas itibariyle sigortalılar arasında karşılıklı bir yardımdır. Rizikonun gerçekleşmesinden meydana gelecek zarar, mümkün olduğu kadar geniş bir alana yayılmakta ve bu suretle birim başına risk maliyeti asgariye indirilmektedir.

İşsizlik sigortasında «Maliyetin atomize edilmesi» ilkesi iki yönden gerçekleştirilmektedir.

1. Değişik işsizlik risklerine tabi sektör ve alt bölümlerin kapsama alınması,

2. Öngörülen şartlara uygun her çalışanın, sisteme katılmasının, kamu otoritesince zorunlu tutulması,

İŞSİZLİK SİGORTASI VE ETKİLERİ

İşsizlik sigortası sosyal güvenlik sistemi içinde mütalâa edilen bir kurum olmasına rağmen, kapsamındaki süratli gelişim ekonominin tümü üzerinde önemli etkiler yaratabilmektedir. Sistemin söz konusu etkileri aşağıdaki şekilde guruplandırılabilir.

1. İşsizlere Yardım

Çalışma arzu ve iradesinde olmasına rağmen ihtiyari, dışında, işsiz kalana ve ailesine karşılaştıkları gelir, kesintisine karşı ortalama ölçüde bir satınalma gücü sağlamak, sistemin kuruluş amacıdır.

Yardım sağlamak gibi nakdi uygulama yanında yarattığı istikbal güvenliği ile işsizlik sigortası çalışanlar için bir güvenlik unsuru olmaktadır. Genellikle, ortalama gelir seviyeler, yeterli bir tasarruf imkânını gerçekleştiremiyecek kadar düşük olan ücret karşılığı çalışanlar, işsiz kalma halinde zayıf bir pazarlık gücü ile yeni istihdam imkânı aramaktadır.

İşsize vasıf ve kaabiliyeti dışında daha az ücretle teklif edilen bir işi kabule zorunlayan bu zaruret hali yeni ve daha iyi şartlarla istihdam imkânları aramakta yeterli olan bekleme gücünü verememektedir.

Sigorta nakdi ödemeleri bu zaruret halini büyük ölçüde önlemekle işsizin uygun iş arama imkân ve pazarlık gücünü yükseltmektedir.

Nihayet sistemin işçi katkılarına dayanan bir finansman bünyesine sahip olması işçi yönünden sağlanan yardımın rencide edici yorumunu ortadan kaldırmaktadır.

2. İşsizlik sigortası ve İnsangücü politikası

«İşsizlere ne eğitim ne de iş imkânı sağlayamayan bir işsizlik sigortası, işsizliğe karşı son bir çare olmaktan ileriye gidemez».

İşsizlik sigortasında, prim tahsil ve ödenek tediyesi gibi münhasıran sigortacılık işlemleri yanında, iş ve işçiler arasında bağlantı sağlayıcı bilgi verme plâsman ve nihayet eğitim hizmetleri de yer almaktadır.

İş piyasasında berraklık sağlayıcı bu faaliyetler arz-talepten ayrı olarak, işgücü kullanım seviyesini sınırlandıran suni faktörleri gidermeyi amaç edinmektedir.

Bu arada paradoxal bir görünüş arzetmesine rağmen işsizlik sigortasının insangücü politikası içinde ihmal edilmiyecek olumsuz etkiler yaratabileceği bazı müelliflerce iddia edilmektedir.

Örneğin özellikle düşük ücret grubu içinde yer alan işsizlerin, yeniden istihdam imkânlarının kıt olmadığı piyasa şartları içinde, yeni bir iş bulmak amacıyla fazla bir gayrette bulunmadıkları müsahade edilebilmektedir. Böylece yeni bir işin sağlanabileceği ücret ile çalışmaksızın elde edilebilecek işsizlik istifadeleri arasında yapılan tercih düşük ücretlilerde işsizlik eğilimine yol açabilmektedir. Bu bakımdan sistem uygulamalarında söz konusu insan gücü politikasına «karşı» etkilerin dikkate alınması gereklidir.

Netice olarak, işgücünün kalitatif ve kantitatif yönleriyle, optimal kullanımını sağlayıcı tedbir ve faaliyetleri ihtiva eden işsizlik sigortası, genel insangücü politikası içinde etkili bir araç olabilmektedir.

(Devamı var)

Dünyada

ALMAN İŞÇİLERİ YÜRÜYÜŞTE
İlk tepki işçilerden geldi

Almanya'da Yabancılar Kanunu tepki yarattı...

Son zamanlarda Federal Almanya'da Münihteki Olimpiyad katliamı olayları bahane edilerek Yabancılar Kanununda yabancı işçilerin haklarını sınırlayıcı değişiklikler yapılmak isteniyor. Münih olaylarını izleyen günlerde başta Springer basın tröstüne mensup gazeteler olmak üzere, sağcı basın tarafından yabancılara karşı açılan kampanya 3. Reich döneminde Almanya'da yabancılara karşı beslenen düşüncenin bugüne kadar bazan üstü kapalı, bazen de açık seçik sürdürüldüğünü gösteriyor. Üzücü olan yanı Alman resmi makamlarının da bu kampanyaya alet olmaları. Özellikle 1966 yılında Alman Eyaletler İçişleri Bakanları tarafından kararlaştırılan **«Yabancıların Denetlenmesi Konusundaki Hükümler»** buna bir örnek olarak gösterilebilir. Bu getirilen hükümlerin amacı **«Halk sağlığının korunması»** gösteriliyor.

Almanya'da yabancıların haklarını kısıtlamak yolunda gösterilen çabalar özellikle üzücü Münih olaylarından sonra yeniden aktüel bir konu durumuna geldi. Alman Sendikalar Birliği (DGB) ve bir çok ilerici demokratik kuruluş yeni tasarıya karşı cephe aldı ve Almanya çapında gösteriler yapıldı.

İTALYADA DEMİRYOLU İŞÇİLERİNİN GREVİ

İtalya'da demiryolu işçilerinin Ağustos ayı başlarında yaptığı 24 saatlik grev, bütün ülkede demiryolu ulaşımının tamamen durmasına yol açtı.

220 bin işçinin katıldığı ve İtalya'nın belli başlı şehirlerinde yürütülen grev, işçi ücretlerinde artış sağlanması amacı ile yapıldı. Hükümet grev nedeniyle, büyük şehirler arasında beliren aksaklıkları gidermek üzere otobüs seferleri düzenlemesine rağmen, yüzlerce turist treni ve milyonlarca insan istasyonlarda kaldı. Bu arada İtalyan Ulaştırma Bakanlığı da halka çağrıda bulunarak, özel gezi programlarının ertelenmesini aksi halde doğabilecek güçlüklerden mesul olmayacağını bildirdi.

İtalyan Demiryolu işçilerinin bir gün devam eden grevinden sonra, ücret artışı konusunda yapılan görüşmeler, ağustos ayı ortalarında doğru işçiler lehine sonuçlandı.

İNGİLTERE'DE LİMAN İŞÇİLERİNİN GREVİ

Beş sendikacının bir İş Mahkemesi tarafından tevkifinden sonra Temmuz ayı sonlarına doğru İngiliz Liman işçilerinin başlattığı grev Ağustos ayı ortalarında olumlu sonuçlandı.

42 bin liman işçinin katıldığı ve İngiltere'nin ekonomik hayatına son derece etki yapan bu grev sırasında, hayvan yemi stoklarının azalması sonucu, ciddi bir endişe doğdu. Bu arada diğer yiyecek sıkıntısının tükenmesi halinde, İngiliz hükümeti İngiltere'de olağanüstü hal ilan edeceğini ve bazı maddelerin gemilerden boşaltılmasında askeri birliklerin kullanılacağını bildirdi.

İngiliz işçilerinin grevde direnmesi ve 5 sendikacı arkadaşlarının serbest bırakılmasında israr etmesi olumlu sonuç verdi ve grev sona erdi.

ORTAK PAZAR HABERLERİ FEDERAL ALMANYA

Aralık ayında yapılması öngörülen genel seçimler dolayısıyla Alman Sendikalar Birliği (DGB) 8 maddeden oluşan bir

program hazırlayarak bazı taleplerde bulundu. 1'nci madde işçinin daha etkin bir şekilde yönetime katılmasıyla ilgili. DGB bu madde ile bütün büyük özel ve kamu sektörüne ait işyerlerinin denetim kurullarında işçilerin işverenlerle eşit oranda temsil edilmelerini talep ediyor.

Programın diğer maddeleri, ekonomik büyümenin meyvalarının daha dengeli dağılımı suretiyle işçi elindeki servet birikimi olanaklarının düzeltilmesi, eğitim ve mesleki eğitim reformu, sosyal güvenliğin düzeltilmesi (özellikle emeklilik yaşının 60 a indirilmesi), vergi ve kartel kanunu, kadınların eşit haklara kavuşturulması, işçilerin işten çıkarmalara karşı daha etkili bir şekilde korunması ve gelecekte kendilerinden ceza da alınması düşünülen çevre kirleticileriyle mücadeleyle ilgili.

FRANSA

Seçimlerden önce iyi bir not almak arzusunda olan hükümet bir sosyal plan hazırladı. Bu plânla, birinci derecede yaşlıların, malûllerin ve dar gelirli ailelerin durumlarını düzeltmek öngörülüyor. Hazırlanmakta olan tedbirler çok daha ümit verici. Bunlar; asgari ücretlerin yükseltilmesi, düşük gelirler hakkındaki görüşmeler, çalışma ve ihbar koşulları ve çalışanların seviyeli hayat görüşleriyle ilgili.

BELÇİKA

Serbest meslek sahipleri arasında duyulan huzursuzluk tatil aylarından sonra gelen günlerde çok karakteristik bir duruma geldi. Bu meslek grubları hükümeti çok vergi almasından ve bazı idari alanda ortaya çıkan üzücü olaylardan ötürü suçluyorlar. 2 ve 3 Ekim tarihleri için bütün Belçikalı ticaret erbabının katılacağı genel bir grev kararlaştırıldı.

İNGİLTERE

TUC kongresi karışık bir atmosfer içinde cereyan etti. Hükümetle yapılan görüşmeler konusunda ortak bir fikre varılabildi. Bununla birlikte enflasyonu önlemek amacıyla işverenlerle yapılan görüşmeler de sürdürülecek. Ancak sendikalar hiç bir zaman ücretlerin kontrol edilmesine rıza göstermeye hazır değiller. Buna rağmen bu konuda yapılacak bir itirazın dışında enflasyonun yükünü güdülecek yanlış bir gelir politikasıyla kendi sırtlarına yükletmek için hem Carr kanununa, hem de Avrupaya karşı bir dizi birbirini tutmayan kararlar alındı.

Genel Kurul İngilterenin Ortak Pazara girişini esasta reddederken, bir taraftan da bundan sonraki İşçi Partisi hükümetine 1971 yılı içinde kararlaştırılan giriş şartları konusunda yeni görüşmelere girmesi tavsiye edildi.

İTALYA

Üç İtalyan konfederasyonunun katılmasıyla geçen yaz kurulan birleşik federasyonun sekreterliği İtalyan Hükümetiyle acil sorunlar konusunda bir toplantı yaptı. Ele alınan sorunlar arasında, fiyat artışları, toplu sözleşmelerin yenilenmesi ve Montecatini - Edison grubunun güç durumu sayılabilir.. Yapılan bu toplantıyla iki yıldan beri kesilen diyalog yeniden kurulmuş bulunuyor. Bu konudan olmak üzere sendika stratejisi konusunda yapılan bir oylamada ılımlıların kazanmasıyla azınlık durumuna düşen CISL'in sekreterliğinin istifa etmesi dikkati çekiyor.

ICFTU'dan resimli haberler

Geçtiğimiz ay içinde ICFTU Genel Sekreteri Otto Kersten ve Genel Sekreter Yardımcısı H. Maier, Avusturya Başbakanı Dr. Bruno Kreisky'i ziyaret ettiler. Bu toplantıda Avusturya İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ÖGB) Başkanı Anton Benya ve Teşkilât Birinci Sekreteri Alfred Ströer de hazır bulundu.

Sürgündeki Gine İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Simon Barraye bir toplantıda üyelerine hitabederken. Gine'de işçi haklarının çiğnenmesi ve çok sayıda sendikacının tutuklanması, sendikal hareketin yurt dışında çalışmalara başlamasına yol açmıştı.

Liberya İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun müteveffa başkanı Susan Berry'nin cenaze töreninde ICFTU'nun resmi organı «Free Labour World» Dergisi Yazı İşleri Müdürü de bulundu.

ICFTU'nun Yeni Delhi'deki «sendikacılık koleji» yeni ders yılına geçen ay girdi. Bu münasebetle yapılan törende ICFTU, Genel Sekreterlik görevlilerinden S. Shaw tarafından temsil edildi. Resimde S. Shaw konuşurken, divanda ICFTU Asya Bölgesi Teşkilât Sekreteri V. S. Mathur, Kolej Müdürü V. H. Kabra ve ICFTU Asya Bölgesel Teşkilâtı Başkanı P. P. Narayanan.

Uluslararası Plantasyon ve Tarım İşçileri Federasyonu ile Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO) nın ortaklaşa düzenlediği «Dünya Çay Semineri» geçen ay Seylan'da Kandy şehrinde yapıldı. Resimde Plantasyon ve Tarım İşçileri Federasyonu Genel Sekreteri Tom Bavin.